

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

ČASOPIS MITTEILUNGEN DES NORDBÖHMISCHEN GEWERBEMUSEUMS - ZPRÁVY SEVEROČESKÉHO PRŮMYSLOVÉHO MUZEA

Bakalářská práce

Studijní program: B7106 – Historická studia
Studijní obor: 7105R062 – Kulturněhistorická a muzeologická studia
Autor práce: **Vendula Harantíková**
Vedoucí práce: Anna Habánová, M.A., Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Vendula Harantíková**
Osobní číslo: **P10000746**
Studijní program: **B7106 Historická studia**
Studijní obor: **Kulturněhistorická a muzeologická studia**
Název tématu: **Časopis Mitteilungen des Nordböhmischen Gewerbemuseums
- Zprávy Severočeského průmyslového muzea**
Zadávací katedra: **Katedra historie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Analýza archivních materiálů.
Základní znalost NJ, kritické myšlení, schopnost práce s archivním materiálem a literaturou.
Syntéza pramenů a literatury.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BÍLKOVÁ, Libuše: 100 let Severočeského muzea v Liberci, Liberec: Severočeské muzeum 1973, s. 101.

KARPAŠ, Roman a kol.: Kniha o Liberci, Liberec 2004, s. 704.

MELANOVÁ, Miloslava: Liberecká výstava 1906, Liberec 1996, s. 63.

MOHR, Jan: Město XX. století - díl I.-V. (Liberec 1900-1920 etc.) - soubor výstav k dějinám soudobé hmotné kultury, in: Sborník Severočeského muzea. Historia 12, 2002, s. 65-66.

MOHR, Jan: Sto let periodických publikací Severočeského muzea, in: Sborník Severočeského muzea. Historia 7, Liberec, 1984, s. 5-24.

MOHR, Jan: Výstava Reichenberg um die Jahrhundertwende, in: Sborník Severočeského muzea. Historia 12, 2002, s. 64-65.

PAZAUREK, Gustav E.: Ausgewählte Sammlungs-Gegenstände. Zweite Folge / Nordböhmisches Gewerbe-Museum ; im Auftrage des Kuratoriums herausgegeben von Gustav E. Pazaurek, Reichenberg 1905, s. 12.

Vedoucí bakalářské práce:

Anna Habánová, M.A.

Katedra historie

Datum zadání bakalářské práce: **27. dubna 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **26. dubna 2013**

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.

děkan

L.S.

PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.

vedoucí katedry

V Liberci dne 27. dubna 2012

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí bakalářské práce paní Anně Habánové M.A., Ph.D. za odborné a podnětné vedení mé bakalářské práce, za milý a vstřícný přístup a za cenné rady, které mi při vypracování bakalářské práce poskytla. Dále bych chtěla poděkovat knihovnici Severočeského muzea v Liberci Anně Kašparové za její podporu, věcné připomínky a názory na dané téma. Poděkování patří nejen jí, ale i Severočeskému muzeu, které je krásné a obsahuje velmi cenné poklady hodné dalšího bádání. Nesmím zapomenout poděkovat své rodině a přátelům, bez jejichž neustálé podpory a lásky bych tuto práci nedokončila.

Anotace

Bakalářská práce analyzuje pramen *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums* v proměnách jeho názvu v rozmezí let 1883 až 1913. Smyslem této práce je na základě analýzy obsahu zpracovat proměnu během třiceti let jeho existence. Stěžejní část práce je věnována struktuře a analýze Zpráv a výstavám výtvarného umění.

Klíčová slova: Muzejní Zprávy, muzejní časopis, Severočeské muzeum, stanovy, výtvarné umění, užité umění, výstava, průmysl, Liberec, muzeum, sbírka.

Annotation

Bachelor's thesis analyzes the source of change in names of *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums* between years 1883 to 1913. The purpose of this thesis is basically to process the change during 30 years of existence and the key part is dedicated to the structure of releases and fine arts exhibitions.

Keywords: museum releases, museum magazine, North Bohemian Museum, charter, fine arts, applied arts, exhibition, industry, Liberec, museum, collection.

Obsah

1 Úvod.....	7
2 Rozbor literatury a kritika pramenů.....	9
2.1 Rozbor literatury.....	9
2.2 Kritika pramenů.....	11
3 Historie Severočeského muzea v Liberci.....	12
4 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums.....	16
5 Struktura Zpráv v letech 1883–1891.....	18
5.1 1883–1891: muzejní Zprávy získávají renomé.....	19
5.2 Změna šéfredaktora v roce 1887.....	25
6 Struktura Zpráv v letech 1891–1905.....	27
6.1 1891–1905: zlatý věk muzejních Zpráv.....	27
6.2 Redakce Gustava E. Pazaurka.....	29
6.3 Odebrání subvence Severočeskému průmyslovému muzeu v roce 1893.....	30
6.4 Nová muzejní budova na stránkách Zpráv.....	31
7 Struktura časopisu v letech 1906–1913	33
7.1 Zeitschrift des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, Neue Folge.....	33
7.2 Rok 1906.....	35
7.3 1907–1911.....	35
7.4 1912–1913	36
7.4.1 Reklama.....	37
8 Články věnované výtvarnému a užitému umění.....	38
9 Výstavy Severočeského průmyslového muzea 1883-1905.....	45
10 Výstavy Severočeského průmyslového muzea 1906–1913	62
11 Komentovaný a chronologicky sestavený soupis výstav Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums.....	66
12 Závěr.....	75
13 Použitá literatura a prameny.....	77
13.1 Použitá literatura.....	77
13.2 Použité prameny.....	78
14 Seznam příloh.....	79
15 Přílohy.....	80

Seznam tabulek

Tabulka 1: Návštěvnost Severočeského průmyslového muzea v roce 1891.....	28
Tabulka 2: Návštěvnost Severočeského průmyslového muzea v roce 1888.....	28
Tabulka 3: Porovnání návštěvnosti s Moravským průmyslovým muzeem.....	29

1 Úvod

Cílem této bakalářské práce je analýza pramene *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, Zpráv Severočeského průmyslového muzea. Jde o jeden a týž časopis, který v letech 1883–1913 vycházel pod třemi různými názvy. Bez ohledu na tuto proměnu je vývoj pramene rozdělen na tři období, které charakterizuje proměna nejen vizuální, ale i obsahová. V prvním období se zaměřují na důvody vzniku, kdy součástí prvních dvou ročníků byly muzejní stanovy s nejdůležitějšími informacemi z oblasti sbírek, muzejního spolku a uspořádání stálé expozice. V druhém období byly muzejní Zprávy (dále jen Zprávy) publikovány častěji a poprvé se objevil obrazový doprovodný materiál v podobě reprodukcí vybraných sbírkových předmětů. V rámci třetího období jsou vždy připomenuti přední zaměstnanci nebo osobnosti, které se často objevovaly na stránkách Zpráv.

Stěžejní část práce tvoří rozbor Zpráv muzea jako pramene poznání činnosti a vývoje Severočeského průmyslového muzea a konstituování jeho odborné činnosti. V tomto kontextu vyvstává několik otázek, na které se práce snaží nalézt odpověď. Kdo byli redaktoři? Jak se proměnil obsah a struktura po formální stránce? Do jaké míry se informace věnovaly provozním záležitostem? Od kdy se ve Zprávách dozvídáme o odborné stránce tzn. sbírkotvorné a výstavní činnosti a v jakém rozsahu? Součástí práce je i rozbor odborných článků věnovaných užitému a výtvarnému umění. Autorů odborných pojednání byla pestrá škála a to od odborníků na dané téma až po redaktory muzejních Zpráv.

Zprávy jsou jedním ze základních pramenů poznání o Severočeském muzeu, který nám zároveň skládá střípky z jeho historie.

Do jaké míry je možné s tímto pramenem pracovat? Zprávy mohou sloužit jako zprostředkovatel tehdejšího myšlení vedení muzea a časopisu. Informují nás také o chodu muzeí v dalších městech a zároveň poskytují vhodný komparativní materiál. Dokonce první ročník je celý věnován stanovám instituce, včetně pravidel ohledně vydavatelské činnosti, a tak čtenáři měli možnost nahlédnout pod pokličku muzejní instituce. Redaktoři Zpráv se nevyhýbali informovanosti o zdánlivě nepříjemných

záležitostech, jakými byly problémy s odebráním subvence či stavbou nové muzejní budovy.

2 Rozbor literatury a kritika pramenů

2.1 Rozbor literatury

I přes to, že muzeum je instituce s dlouhou historií, nemá v současné době moderní monografii. Jediným dosud vydaným zdrojem je *100 let Severočeského muzea*.¹ Monografie byla vydána v roce 1973 k příležitosti oslavy stoletého výročí založení instituce. K tématu Zpráv se ve výše zmíněné monografii objevuje krátký odstavec se základními informacemi.² S rozvojem a chodem Severočeského průmyslového muzea v letech 1882–1898 nejlépe seznamuje obhájená diplomová práce Elišky Matouškové.³ Přináší jedno z posledních nejnovějších zpracování Severočeského muzea, ačkoli se v práci objevují menší nesrovnalosti. Diplomová práce slouží k lepší orientaci ve složitém uspořádání muzejní organizace.

Za pokračovatele tradice založením v roce 1883 lze považovat Sborník Severočeského muzea, který je určen odborníkům. V roce 1984 v něm publikoval historik umění Jan Mohr článek *100 let periodických publikací Severočeského muzea*.⁴ Zásadní proměny muzejního časopisu rozděloval do čtyř období, z čehož nejzásadnější pro tuto práci byla první dvě. První etapu vymezil lety 1883 až 1905, kdy nesla název Zprávy Severočeského průmyslového muzea (*Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums*). Za druhé období považoval Jan Mohr léta 1906 až 1913, kdy vycházel časopis Severočeského průmyslového muzea (*Zeitschrift des Nordböhmisches Gewerbe-Museums*).⁵ Za zbylé dvě etapy označoval samostatný zrod Sborníku Severočeského muzea v padesátých letech 20. století.

Novodobou podobu Zpráv má *Čtvrtletník Severočeského muzea v Liberci*, který je určen širšímu okruhu veřejnosti. Mgr. Anna Kašparová v letním čísle Jubilejního čtvrtletníku uveřejnila článek o *Prvním časopise Severočeského muzea*.⁶ Chronologicky

1 Kolektiv autorů: *100 let Severočeského muzea*, Liberec: Severočeské muzeum, 1973, s. 101.

2 Tamtéž, s. 16.

3 MATOUŠKOVÁ, Eliška: *Severočeské muzeum 1882–1898*, Liberec 2002, s. 145.

4 MOHR, Jan: 100 let periodických publikací Severočeského průmyslového muzea, in: *Sborník Severočeského muzea–Historia*, ročník 7, Liberec: Severočeské muzeum, 1984, s. 5-21.

5 Tamtéž, s. 5.

6 KAŠPAROVÁ, Anna: První časopis Severočeského muzea, in: *Jubilejní čtvrtletník Severočeského muzea v Liberci*, Liberec: Severočeské muzeum 2013, s. 1–3., ISSN 1805-0964.

je jasně a výstižně uspořádán a posloužil mi jako prvotní literatura k pochopení celkové problematiky vydávání muzejního časopisu.

2.2 Kritika pramenů

Základním pramenem jsou Zprávy samy. V knihovně Severočeského muzea jsou periodika svázána do samostatných knih se signaturami 17909, 17912, 17915, 17920, 16757, 16758 a 16759. Jsou rozděleny na „*Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*“ a „*Zeitschrift des Nordböhmischen Gewerbe-Museums, Neue Folge*.“ Přehled o signaturách jednotlivých ročníků dokládám níže:

- Signatura 17909 obsahuje první ročník pro rok 1883. Jedná se o prvopočátek vydavatelské činnosti a Zprávy mají novinovou podobu. Obsažené informace jsou otištěny do sloupců.
- Signatura 17911 zahrnuje roky 1884 až 1887.
- Signatura 17912 obsahuje ročníky 1888 až 1891. V tomto období Zprávy vedl architekt Albert Hofmann a pro snadnější manipulaci byly uspořádány dohromady.
- Signatura 17915 obsahuje ročníky 1892 až 1896.
- Pod signaturou 17917 jsou uloženy ročníky 1897 a 1898.
- Signatura 17920 obsahuje pouze dva ročníky, a to 1899 a 1900. Vzhledem k jejich poměrně velkému rozsahu byly svázány samostatně.
- Signatura 17921 pojímá ročníky 1901 a 1902.
- Signatura 17926 zahrnuje pouze jeden ročník a to 1905, kdy odešel z muzea Gustav E. Pazaurek.
- Signatura 16757 je zaměřena na nový muzejní časopis, který vycházel v letech 1906 až 1911.
- Signatura 16758, ročník 1912 je rozdělen do dvou sešitů (leden–červen a červenec–prosinec).
- Signatura 16759 ukrývá ročník 1913, který je obdobně uspořádán jako předchozí ročník.

3 Historie Severočeského muzea v Liberci

Cílem této kapitoly není kritické zpracování historie Severočeského muzea, ale rekapitulace základních informací, které tvoří historickou kulisu pro pochopení struktury, proměn a obsahu Zpráv.

Prvním impulsem k založení vlastního muzea v Liberci se stalo zapůjčení putovní výstavy od Orientálního vídeňského muzea.⁷ K zápůjčce došlo v roce 1868. Založení libereckého muzea nebylo jednoduché. Na samém počátku stály proti sobě dvě koncepce pojednávající o funkci muzea. První koncepce sekretáře živnostenského spolku Eduarda Tobische navrhovala zřízení sbírky průmyslových vzorků. Ukázky měly sloužit k poučení a zlepšení technik místních průmyslníků. Jeho oponentem se stal profesor kreslení Rudolf Müller. Hlásil se k myšlence založení sbírek podléhajících označení tzv. vysoké umění (*hohe Kunst*)⁸. Do jisté míry byl ovlivněn stykem s německými a českými malíři tehdejší doby.

Oficiálním dnem založení muzea se stal 9. květen 1873. V tento den se zároveň ustanovil muzejní komitét, který čítal sedm členů. Pracovní orgán kuratoria byl později doplněn ještě o tři členy. Nejdůraznějšími postavami se stali Eduard Tobisch, Rudolf Müller a Gustav Sachers. Místní průmyslníci „*podporovali muzeum převážně kvůli možnosti zkvalitnění průmyslových výrobků, neboť hlavním úkolem muzea měla být podpora a zdokonalení výroby.*“⁹

Financování muzea byl taktéž nejčastěji projednáváný bod: „*Muzeum sice dostávalo podpory, které poskytoval Zemský výbor, ministerstvo kultury a vyučování, liberecká spořitelna, město, liberecká Obchodní a živnostenská komora, liberecké okresní zastupitelstvo a další úřady a spolky, ale tyto podpory byly postačující pouze pro nejnútnejší provoz muzea.*“¹⁰

Libereckému muzeu po jeho založení začaly poměrně složité časy, kdy se sbírka stěhovala z místa na místo. „*Počátky prezentace vlastních sbírek muzea v Liberci však míří do Orlí ulice ve třetí městské čtvrti. Nedaleko Nisy byla v roce 1873 dokončena na tehdejší poměry rozsáhlá budova měšťanské školy a právě v jejích podkrovních místech,*

⁷ MATOUŠKOVÁ, Eliška, pozn. 3, s. 13.

⁸ Tamtéž, s. 13.

⁹ Tamtéž, s. 13.

¹⁰ Kolektiv autorů, pozn. 1, s. 22.

*několik měsíců po zahájení provozu školy, našlo nově založené muzeum první prostory k představení svých čerstvě nasbíraných exponátů.*¹¹ S rozšiřováním sbírek rostl problém se zmenšováním se půdních prostor a tak se muzeum stěhovalo do domu U Červeného orla.¹² K přestěhování došlo v roce 1877. Můžeme se zde pozastavit nad tím, kolik dobrovolníků pracovalo v této době v instituci? Kolik se vůbec ve sbírce nacházelo darovaných či zakoupených předmětů? Vzhledem k tomu, že se první sbírka libereckého muzea nacházela v půdních prostorech a první čtyři roky se neuskutečňovaly pravidelné nákupy, zřejmě nebyla velkého rozměru. I počet dobrovolníků nemusel být tolik velký.

S dalším rozšířením sbírky muselo dojít ke stěhování a to v roce 1881. Sbírkla byla přemístěna do „*druhého patra domu dr. Görlacha v dnešní Palachově ulici (čp. 6-IV, zbořeno)*“.¹³

Jelikož se muzeum stěhovalo z jedné půdy na druhou, začaly se v roce 1894 objevovat první ohlasy po vlastní budově muzea. Jenže kde vzít finance? Fond, který byl později výhradně věnován na výstavbu nové muzejní budovy, poskytoval v tom samém roce 24 tisíc zlatých.¹⁴ Díky apelu na širší veřejnost se s finanční podporou angažovali liberečtí podnikatelé, město i stát.

Po zajištění dostatečných finančních prostředků se objevil další větší problém a to s umístěním nové muzejní budovy. Volba padla na nově vznikající vilovou čtvrť podél Třídy císaře Josefa (dnešní Masarykova třída).¹⁵ Díky zavedení tramvajové linky nebylo třeba řešit dopravní obslužnost. Navíc se budova nacházela v blízkosti škol.

Velice pozoruhodný je i příběh stavby, resp. výběr architekta pro liberecké muzeum. Celou soutěž o nejlepší projekt lze považovat za velmi problematickou. Došlo zde ke střetu zájmu vídeňské architektury s německou. Výběrem projektu mělo dojít ke zlepšení především rakouské reputace, ačkoli osud tomu chtěl jinak. V roce 1895 vyhlásilo liberecké kuratorium soutěž, kdy nejzazší termín odevzdání projektu byl 31. říjen téhož roku.¹⁶ Tehdejší kurátor, architekt Gustav Sachers, si představoval, že by

11 MOHR, Jan: Historie budov, ve kterých severočeské muzeum sídlilo, in: *Půvab květů historie*, Liberec: Severočeské muzeum, 2013, s. 17., ISBN 978-80-87266-15-1.

12 Dnešní Sokolovské náměstí.

13 KARPAŠ, Roman: *Kniha o Liberci*, 2. dopl a rozšíř. vyd., Liberec, Dialog 2004, s. 239, ISBN 80-86761-13-4 (váz.): 2500.

14 Tamtéž, s. 239.

15 Tamtéž, s. 239.

16 VYBÍRAL, Jindřich: česká verze článku Ohmann versus Grisebach. Der Streit um das urheberrecht im Jahre 1897, in: *Umění LXI*, 2013, č. 3, s. 221–231.

„měla muzejní budova sestávat z centrálního sálu pro dočasné výstavy o ploše 300 m², zatímco pro sbírky se počítalo s dalšími 1200 m² expozic.“¹⁷ Ze soutěžících projektů se vybraly vybrány pouze dva, které splňovaly podmínky. Jasným favoritem se stal návrh Josefa Maria Olbricha. Byl představitelem wagnerovské „moderní renesance“ a její prvky chtěl aplikovat i na muzejní budovu. Jeho projekt nesl název *Stella*. Tento člen *Wiener Werkstätte* byl nakonec poražen pražským profesorem Uměleckoprůmyslové školy Friedrichem Ohmannem. Jeho vizí bylo nastínit do tak romantického místa intimitu, a proto si zvolil ústřední motiv podoby klášterní stavby. Odmítal symetrické pojetí renesance. Jeho nápad přímo nadchl muzejní kuratorium, ačkoli jeho členové měli drobné výtky. Ohmann se zavázal, že projekt přepracuje k jejich obrazu. Jeho úkolem se stalo zjednodušení půdorysu, čímž mělo pochopitelně dojít i ke snížení nákladů. Přepracovaný návrh předložili ke schválení a Ohmann začal pracovat na vytvoření modelu. Údajně nemocný Ohmann nemohl soustavně pracovat na dokončení svých plánů a vedení kuratoria znejistělo, proto přispěchalo s náhradním řešením, že by bylo zapotřebí urychleně práci předat jinému architektovi. Autory této myšlenky se stali Heinrich Liebig a Willi Ginzkey.¹⁸ Poslední ze jmenovaných doporučil německého architekta Hanse Grisebacha. Nebylo tajemstvím, že tento nadějný a velmi mladý architekt pro Williho bratra Alfréda projektoval honosnou vilu ve Vratislavicích nad Nisou. „*Kuratorium své prazvláštní počínání obhajovalo coby reakci na Ohmannovu liknavost, nesoustředěnost a neschopnost řešit technické aspekty stavby.*“¹⁹ Na obranu kuratoria lze podotknout, že s celou stavbou spěchali kvůli blížícímu se jubileu císařova panování. Odsunutí Ohmanna na druhou kolej rozpoutalo pozdvižení mezi architekty. Ani tehdejší tisk si nebral servítky vůči hlavním postavám libereckého muzea.

Tak jako při vzniku instituce doprovázely problémy s nevyhovujícími prostory, objevily se znovu, a to o 10 let později. Pouze s tím rozdílem, že muzeum bylo zavedenou institucí. V roce 1892 uveřejnil berlínský architekt Albert Hofmann článek

17 VYBÍRAL, Jindřich: Pozn. 16, s. 221.

18 Wilhelm Ginzkey (1856–1934) je v literatuře uváděno křestní jméno uváděno spíš familiérně, tudíž je znám více jako Willi Ginzkey. Pocházel z Vratislavic nad Nisou, kde jeho otec Ignaz Ginzkey provozoval továrnu na výrobu koberců a příkrývek značky *Austrian blankets*. Tuto firmu po smrti svého otce a později i bratra převzal v roce 1911. Byl velmi mocným a úspěšným mužem a proto zvolit ho do čela kuratoria, coby prezidenta, bylo trefou do černého. O jeho mocnosti nás může přesvědčit i členství v panské sněmovně, čili horní komoře Říšské rady, parlamentu Rakouska-Uherska a to v letech 1902 až 1918.

19 VYBÍRAL, Jindřich: Pozn. 16, s. 223.

s názvem *Poklady trpící pod tlakem nevhodných prostor*.²⁰ Článek napsal po svém odchodu ze Severočeského průmyslového muzea a to na konci září roku 1891. Tímto pojednáním rozpohyboval muzejní aparát natolik, že o tři roky později se vyhlásila soutěž o novou muzejní budovu. Co se týče jeho publikační činnosti, která byla velmi aktivní, velmi rád se vracel k tématu Severočeského průmyslového muzea. Některé jeho články o muzeu se objevily v *Seemannschen Kunstgewerbeblatt* nebo ve *Wiener Central-Blatt für Glas-Industrie und Keramik*.²¹

20 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 10, 1892, číslo 2, s. 57.

21 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 10, 1892, číslo 2, s. 58.

Wiener Centrall-Blatt für Glas-Industrie und Keramik = Vídeňský centrální list věnovaný sklářskému průmyslu a keramice. Vycházel od roku 1886 a redaktorem byl Carl Ullmann.

Seemannschen Kunstgewerbeblatt = časopis věnovaný umění a řemeslu. Periodikum vycházelo od roku 1890 v Lipsku nakladatelstvím Ernsta Arthura Seemanna.

4 Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums

Do stránek novodobých muzejních Zpráv Jubilejního čtvrtletníku Severočeského muzea napsala v létě 2013 Anna Kašparová článek, ve kterém píše: „*V roce 1882 se ustavil samostatný Spolek Severočeského muzea a muzeum samotné se tak mohlo vymanit z jisté provinčnosti a vykročit na cestu k instituci evropského rázu. V rámci profesionalizace ústavu bylo muzejním kuratoriem rozhodnuto o založení tiskového média, jenž mělo širokou veřejnost informovat o činnosti.*“²² Autorka článku shrnula počáteční důvody, které vedly k založení nového periodika. Zprávy začaly vycházet teprve po desetileté činnosti muzea. Vedení instituce zajisté cítilo potřebu rozšíření povědomí o chodu organizace mezi své mecenáše a příznivce. Periodika sloužila též k propagaci umělecko-průmyslového pokroku. Nedílnou součástí Zpráv byly vzkazy o výstavách či počtu návštěvníků. Dále vyhlášovaly přesná data a čas zasedání členů muzejního výboru.

První číslo Zpráv vyšlo jako příloha 25. ročníku Libereckých novin *Reichenberger Zeitung* dne 1. března roku 1883. Protože se jednalo o přílohu novin, kopírovala jejich vzhled a uspořádání do sloupců. Takto Zprávy vypadaly až do 8. října 1884, kdy se změnila forma, písmo i redaktor. Na následujících stranách této práce si lze povšimnout uspořádání muzejních stanov, kterým byl věnován první ročník. Nedostačující výstavní prostory nemohly poskytnout kvalitní umístění exponátů v expozici, a proto se Zprávy na jejich popis nesoustředily. Součástí Libereckých novin byly muzejní Zprávy především proto, aby vešly v širší známost a aby se o nich dozvědělo co největší množství lidí. K tomu jsou noviny z masového hlediska nejlepším nástrojem.

Dalším důvodem, proč byly Zprávy zpočátku součástí novin, se stala inspirace širší veřejnosti ke vstupu do muzejního spolku. Tím si lze vysvětlit nepřeborné množství stanov ohledně muzea, kdy vedení instituce chtělo ukázat důvody proč by bylo vhodné do ní investovat a že její počínání je dostatečně zaštitěno.

Muzejní Zprávy byly vydávány od 1. března 1883 a pod názvem *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums* vycházely až do roku 1902. V období let 1902 až

22 KAŠPAROVÁ, Anna: Pozn. 6, s. 1.

1905 nastala nepatrná změna v názvu. Muzejní Zprávy nesly název *Mitteilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*. V roce 1906 došlo ke třetí a zároveň poslední změně názvu a podoby na *Zeitschrift des Nordböhmischen Gewerbe-Museums, Neue Folge*.

Muzejní Zprávy lze rozdělit různými způsoby, přičemž tato práce navrhuje rozložení do následujících základních tří časových etap:

1 *Podle šéfredaktora*

- a) Celkem se v řízení Zpráv vystříдалo 6 šéfredaktorů.

2 *Podle způsobu uveřejnění*

- b) Do roku 1889 byly vydávány jako příloha libereckých novin.

3 *Podle formy a vzhledu*

- c) S tímto rozdělením budu pracovat já a rozdělují ho na tři časové úseky, ačkoli výše zmíněné aspekty se budou do tohoto bodu často prolínat.

5 Struktura Zpráv v letech 1883–1891

Pro následující tři období byly charakteristické menší nuance v provedení muzejních Zpráv. Pro první etapu byla příznačná první strana s umělecko-průmyslovou statí. Rozsah této práce se pohyboval od jedné do šesti stran. Tato stat' mohla, ale nemusela být podepsána autorem. Po ní následovaly menší, často doplňující články kratšího rozsahu. Dále pokračovala sekce s názvem *Výstavy (Austellungen)*. Obsahovala nejen proměnné výstavy pořádané v libereckém muzeu, ale i z dalších měst či států. Zvláštní kapitoly tvořily *Návrhy (Anregungen)*, *Muzejní novinky (Museums-Nachrichten)*, *Naše sbírky (Unsere Sammlungen)* a *Sbírka vzorů (Vorbildersammlung)*. Poslední dvoustrana se věnovala seznamu zkratk označující sbírku vzorů. Sporadicky se vyskytovala kapitola o nových přírůstcích do knihovny. Výjimku tvořil první ročník 1883, který byl speciálně zaměřen na muzejní stanovy, a proto se toto rozdělení do kapitol neobjevovalo.

Se změnami šéfredaktorů souvisely i změny ohledně názvů sekcí. Od roku 1887 se používal název *Malé Zprávy (kleine Mittheilungen)*, které zahrnovaly informace ze zahraničí. Následovaly kapitoly *Recenze (Recensionen)* a *Administrativa muzea (Administrative Mittheilungen des Museums)*. Tehdejší šéfredaktor Albert Hofmann začal klást důraz na přírůstky do knihovny a pravidelně přispíval do sekce *Nové knižní akvizice (Neuerwerbungen der Bibliothek)*.

Ke konci působnosti Alberta Hofmanna se začala vyskytovat kapitola *Kronika Severočeského průmyslového muzea (Chronik des Nordböhmisches Gewerbe-Museums)*. Součástí byly popisky výstav, přednášek, údaje o počtu návštěvníků, atd. Změnou prošel název kapitoly o sbírkách. Nově se jmenovala *Růst sbírek (Zuwachs der Sammlungen)* a pečlivě se do ní zaznamenávaly všechny dary a nákupy exponátů.

5.1 1883–1891: muzejní Zprávy získávají renomé

Vůbec první slova věnovaná čtenářům muzejních Zpráv začínají „*Všem obyvatelům severních Čech!*“ (*An alle Bewohner in Norden Böhmens*)²³ Po tomto úvodním projevu následovalo oznámení o založení nového periodika a současně navazovalo upozornění čtenářům na datum 12. ledna 1883, kdy došlo k proklamaci zástupců města, liberecké spořitelny, většiny místních spolků, předních představitelů středních odborných škol a významných průmyslníků. Novinová příloha také nabádala liberecké spoluobčany ke spolupráci s muzeem či přímo s muzejním časopisem. „*Bez jejich pomoci, jejich vlivu by všechno naše úsilí přišlo nadarmo!*“ (*Ohne ihre Hilfe, ihren Einfluss wären alle unsere Ansstrengungen vergebens!*)²⁴ To, že se na jejich vzniku podílelo tak velké množství nejen městských a místních institucí, ale i osobností, odkazuje k významu, který byl Zprávám přikládán.²⁵

Dále se muzejní Zprávy zavazovaly k pravidelné měsíční periodicitě ohledně jednotlivých sekcí, které byly vyjmenovány: stálá expozice, zvláštní výstavy, recenze vystavených exponátů, putovní výstavy a kolekce vzorů, literární a polygrafické výrobky a přednášky pro veřejnost. S jistotou lze říct, že většina položek se v muzejních Zprávách objevovala pravidelně, ačkoli v průběhu let, častých změn šéfredaktorů a podoby muzejních Zpráv se některé informace vytratily. Tento jev si lze vysvětlit změnou koncepce, kterou přinášeli jednotliví šéfredaktoři.²⁶

Muzejní Zprávy z roku 1883 se zabývaly především stanovami a podrobně se zaměřovaly na datum 14. února 1883, kdy se konalo zasedání kuratoria, kterého se zúčastnili baron Heinrich von Liebieg, Louis Trenckler, Willi Ginzkey, profesor Karl Genauck, Wilhelm Siegmund Ohmann a profesor Hacker. Tito pánové si stanovili čtyři základní body k projednávání, díky nimž se upevnila základní pravidla ohledně chodu instituce.

23 Úvodník, in: *Mitteilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 1, 1883, číslo 1.

24 Tamtéž, s. 1.

25 Tamtéž, s. 1.

26 Úvodník, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 1, 1883, číslo 1.

Za prvé se projednávalo zajištění provizorní a stálé expozice. Pro tento úkol byl jednomyslně vybrán profesor Hacker a lze ho označit za prvního kustoda sbírek.²⁷ Jeho úkolem se stalo zajištění:

- 1 práce veřejné kreslířské školy
- 2 zhotovení katalogu muzejní sbírky
- 3 aranžování stálé výstavy, putovních výstav a zvláštních výstav

Druhý bod se zabýval otázkou založení nové stálé expozice. Muzejní Zprávy uváděly, že se muzejní kuratorium rozhodlo toto téma stále ponechat otevřené. Důvodem k tomuto kroku byl nedostatečně velký a především reprezentativní výstavní sál. Stanovy pro stálou sbírku jsou uvedeny níže.

Třetím bodem muzeum lákalo na brzkou zápůjčku orientální putovní výstavy z Vídně, která se do Liberce dostala díky štědré podpoře mecenášů.²⁸ Muzejní Zprávy slibovaly více informací o této výstavě do dalších čísel.

Ve čtvrtém bodě se rozhodovalo o publikační činnosti. Muzeum si dalo za cíl proniknout i do zahraničních periodik, která byla zaměřena na uměleckoprůmyslovou či jen průmyslovou tematiku.²⁹ Tento bod dosáhl naplnění za funkčního období Alberta Hofmanna a Gustava E. Pazaurka, kteří publikovali svá pojednání i mimo muzejní Zprávy.

První podobu stálé expozice odhalila tři volně navazující pravidla:³⁰

- Stálá expozice bude vždy aranžována tak, aby odpovídala poznámkám vystavovatelů.
- Mnoho vystavovatelů má strach z konkurenčního boje a možného okopírování výrobků. Kvůli této obavě průmyslníci požadují zajištění autorských práv a pouze v případě jejich svolení může dojít k šíření výrobku.
- Průmyslníci požadují příslib, že jejich výrobky budou vždy vystaveny a bude o ně náležitě postaráno. V tomto bodě muzeum upozorňovalo na fakt, že

27 Úvodník, in: *Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums*, ročník 1, 1883, číslo 1.

28 Nejsou udávány jmenovitě.

29 Úvodník, in: *Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums*, ročník 1, 1883, číslo 1.

30 Úvodník, in: *Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums*, ročník 1, 1883, číslo 1.

vystavené výrobky nebyly nikdy poškozeny a proto jakékoli starosti ohledně bezpečného zacházení s exponáty byly zbytečné.

Nejednalo se tedy o stálou expozici, jak ji známe z dnešních muzeí, kde se prezentují především doklady historického charakteru. Jednalo se spíše o vzorkovnu, o možnost nahlédnout do kuchyní jednotlivých výrobců - vystavovatelů. A toto schéma také potvrzují definitivní stanovy.

Celé znění pravidel ohledně stálé expozice bylo otištěno v roce 1883:³¹

1. Na výstavu budou přijaty všechny objekty, které vynikají umělecko-průmyslovou hodnotou, či patří mezi nejmodernější průmyslový výrobek.
2. Není podstatné, zda-li vystavovatelé či vystavovatelky jsou členy muzejního spolku, jsou ze zahraničí nebo místní, jsou soukromým řemeslníkem nebo pracovníkem.
3. Převoz do muzea a zpáteční převoz objektů určených pro výstavu zajišťuje vystavovatel či vystavovatelka. To znamená, že platí veškeré cestovní náklady.
4. Prostory k pronájmu nejsou placené.
5. Délka trvání výstavy závisí na dohodě mezi vystavovatelem a kuratoriem. Výstava ale nesmí být kratší než 8 dní a delší než 3 měsíce. Výstavní panely budou odstraněny 3 dny po ukončení výstavy.
6. Výrobce předmětu a autor návrhu bude vždy uveden u vystaveného předmětu spolu s dalšími specifikacemi.
7. O kapacitě vystavených předmětů rozhoduje kontrolní výbor.
8. Nově získané či vystavené předměty budou publikovány v *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums* a budou podrobeny znaleckým posudkům.
9. Vystavování netradičních předmětů ze speciálních muzeí a zajímavých krajů bude vždy důkladně projednáváno s vystavovatelem.

Jedním z nejdůležitějších posláních muzea je správa sbírek. Instituce rozdělila sbírku na dvě sekce, a to na *muzejní sbírky* a *sbírku kolekcí vzorů*.³² Na tyto dvě větší sekce navazovala knihovna, která měla za cíl stanovenou tvorbu katalogu o muzejních

31 Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums, ročník 1, 1883, číslo 2, s. 2.

32 Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums, ročník 1, 1883, číslo 3, s. 1–2.

sbírkách. Muzejní Zprávy zmiňovaly spolupráci se speciálními muzei, spolky, odbornými školami a s průmyslovým odvětvím.

1. Muzejní sbírky

a) dále jsou rozčleněny na:

- textilní sbírku
- sklářskou sbírku
- sbírku keramických předmětů
- sbírku kovodělných prací
- sbírku nábytku a další dřevařské výrobky
- sbírku umělecko - průmyslových předmětů a galanterního zboží
- sbírku různých předmětů: papírenské zboží, slámové výrobky, malované výrobky

2. Sbírka kolekce vzorků

b) tu nadále muzejní Zprávy rozdělují na:

- výrobní šablony
- umělecko-průmyslová periodika, časopisy

3. Muzejní komerční knihovna

- Knihovna plánovala prozatímní katalog sbírky vzorků. S jeho vydáním se počítalo na konci roku 1883.

4. Spolupráce se speciálními muzei

5. Spojení muzea se spolky

6. Spolupráce s odbornými školami

- Muzejní Zprávy považovaly za nejdůležitější spolupráci se státní průmyslovou školou v Liberci. Velmi hrdě hlásí počet třiceti odborných profesorů. Stanovy ohledně tohoto muzea zaručovaly možnost volného vstupu studentů průmyslové školy do kreslířského sálu. Muzejní Zprávy dále dokládají povinnost spolupráce při instalování putovní výstavy. Na druhou stranu zaručovaly průmyslové škole pravidelný interval pořádání výstavy studentských prací.

7. Spolupráce s průmyslovým odvětvím

8. Další služby

- Do tohoto bodu je zahrnut i kreslířský sál. Kuratorium dovolovalo každému zhotovovat kopie či skici originálů, ale upozorňují na to, aby malíři působící v kreslířském sále nezapomínali na respektování autorských práv.
- Nesměla chybět krátká zmínka o muzejních Zprávách. Přednostně byly dostupné členům muzejního spolku a v přední řadě členové spolku získávali speciální vydání.
- Poslední zmínka v této části o stanovách byla věnována knize o umění. Práním muzejních Zpráv bylo vydání knihy o sbírkách a předmětech Severočeského průmyslového muzea.

V roce 1884 nastaly změny ohledně formátu a šéfredaktora. Ještě na začátku roku muzeum pokračovalo ve vydávání muzejních Zpráv formou novinových sloupců. Četnost vydávání muzejních Zpráv se ustálila. Objevovaly se vždy jednou měsíčně v rozmezí od dvou do čtyř stránek. Výjimku tvořilo srpnové číslo, kdy v libereckém deníku vyšly celkem tři muzejní zpravodaje. Pojednávaly o organizační struktuře muzea.³³

Druhé pokračování muzejních srpnových Zpráv vyšlo 9. srpna 1884³⁴ a čtenář byl obeznámen se systémem pořádání přednášek.

Poslední třetí díl, který vyšel 19. srpna, nebyl nikterak speciálně zaměřen, ale obsahoval informace o dalších krocích vydavatelské činnosti muzejních Zpráv.³⁵

1. Redakce muzejních Zpráv se bude starat o regulaci honorářů. O obsahu muzejních Zpráv budou rozhodovat zaměstnanci muzea.
2. O formě tisku rozhodují Liberecké noviny. Zpravidla budou muzejní Zprávy připojeny jako příloha nakonec spolu s průmyslovými a obchodními listy.
3. Všichni členové muzejního spolku mají nárok na bezplatný výtisk muzejních Zpráv.

Další bod nesl název *Neuanstellung von Personalen* (Nové angažmá zaměstnance) a zmiňoval nového zaměstnance, posilu, Wilhelma Daniela Viviého³⁶. Muzejní Zprávy

³³ Titulní strana, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 2, 1884, číslo 8–10.

³⁴ Titulní strana, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 2, 1884, číslo 9.

³⁵ Titulní strana, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 2, 1884, číslo 10.

³⁶ Wilhelm Daniel Vivie (1848–1919) Narodil se 25. 9. 1848 v Hamburku jako reformní katolík. Do liberecké evidence byl nahlášen přesně 29. 10. 1886. Spolu s ním se přestěhovala jeho žena Molli,

představovaly Viviého jako skvělého organizátora, redaktora a spisovatele. Po jeho nástupu do muzea vzrostl veřejný zájem o sbírku muzea. Díky jeho citu pro estetičnost rostla kvalita v uspořádání vystavovaných sbírek. Jeho pracovní náplní byly časté cesty za účelem studia novinek a doplňování sbírky o netradiční exponáty. Vivié zároveň vytvořil podmínky pro provizorní konzervátorskou péči o sbírku. Po vedení muzea požadoval další pracovníky s muzejní praxí, kteří by byli zároveň znalí konzervátorského oboru, především aby ovládali péči o textilie. Vedení muzea spolu s Viviém počítali se změnou a úpravou prostor pro výstavy, kdy realizace měla probíhat do roku 1885.³⁷

O tématu rozšíření muzejních prostor pojednávala samostatná kapitola. Se začátkem úprav muzejních prostor se počítalo od konce roku 1884. O devíti místnostech v domě Dr. Görlacha, kde byly muzejní sbírky umístěny, rozhodlo zasedání ze dne 21. února 1884. Výsledkem bylo odhlasování pro likvidaci jednoho patra a vypracování nového dispozičního plánu. Poslední bod organizační struktury muzea řešil *Verschiedene Dispositionen (různé dispozice)*.

Touto sérií regulí a organizačního řádu končí i novinová podoba muzejních Zpráv. Od 8. října 1884 mají Zprávy podobu samostatného časopisu. Dochází i k úpravě textu. Již není tištěn kurentem, ale latinkou. Nejen, že se změnilo písmo, ale i organizační struktura a kuratorium bylo nahrazeno redakcí. „*Dnes vydáváme zkušební verzi našich Zpráv v pozměněné podobě. Naším úmyslem je rozšíření obsahu, případně obohacení o vyobrazení ilustrací. Požadujeme a spoléháme při tom na podporu pánů učitelů z odborných škol, předsednictva Řemeslného spolku, průmyslového etablisementu atd. O zaměření listu je odvislé od očekávané účasti. Všechny příspěvky proto prosíme zaslat na adresu Severočeského průmyslového muzea.*“

původem z Rigy a podstatně starší. Molli mu porodila celkem 4 děti, z nichž nejmladší, Ernst John, se narodil přímo v Liberci. Přicestovala jsem i jejich hospodyně Amy Jenkel. Dostupná literatura Wilhelma Daniela Viviého ličí jako spásu pro Severočeské muzeum, neboť „*se horlivě věnoval muzejním záležitostem, vyřadil bezvýznamné předměty, utřídil, zpracovával a doplňoval starší i nové sbírky a připravoval je pro praktické využití.*“ Za nejdůležitější zdroj informací o tomto architektovi lze považovat článek od Jana Mohra: „*Od počátku roku 1884 se na tvorbě časopisu začal podílet nový kustod muzea architekt W. D. Vivié, který od vydání jedenáctého čísla druhého ročníku převzal zcela redakci časopisu. Jeho předchozí činnost v Hamburgu, kde jako architekt úzce spolupracoval s tamním Museem pro umění a průmysl – jež řídil Justus Brinckmann, jedna z nejvýznamnějších osobností uměleckoprůmyslového muzejnictví 2. poloviny 19. století – se výrazně projevila na kvalitě časopisu.*“ Kam následovaly jeho kroky i s rodinou je tak trochu záhada. Ačkoli po delším pátrání na internetu a doslova „slíděním“ internetových rodokmenů se mi podařilo objevit jeho fotografii i datum úmrtí. Oslovila jsem jeho příbuzného, který rodokmen založil, ale bohužel se mi nedostalo patřičné odpovědi a tudíž jsem se nedostala k podstatným informacím.

37 Titulní strana, in: *Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums*, ročník 2, 1884, číslo 10.

(„Wir lassen heute – probeweise – unsere „Mittheilungen“ in veränderter Form erscheinen und besteht die Absicht, dieselbem bezüglich des Inhaltes zu erweitern, auch Eventuell Abbildungen beizugeben. Wir erbitten und rechnen dabei auf eine Unterstützung der Herrern Lehrer an den Fachschulen, der Vorstände von Gewerbevereinen, industrieller Etablissements etc.

*Von der zu erwartenden Theilnahme wird der Umfang des Blattes abhängen Alle Zusendungen bitten wir hinfort „An das Nordböhmische Gewerbe-Museum“ adressiren zu vollen.“)*³⁸

V tuto chvíli lze říct, že se pokus o novou formu muzejních Zpráv velmi vydařil, a to proto, že vedení časopisu dostalo svých závazků, které si vytyčilo ve výše zmíněném textu. S menšími proměnami obsah a struktura zůstala stejná až do roku 1905. Vedení dostalo svého závazku i co se týkalo vyobrazení ilustrací. S odstupem času byly čím dál více vkládány grafické listy a především fotografie. Za nezbytnou lze považovat i pomoc učitelů ze středních odborných škol. Většina z nich se bude do budoucna aktivně podílet na tvorbě výstav.

5.2 Změna šéfredaktora v roce 1887

Od roku 1887, kdy odešel šéfredaktor W. D. Vivié z muzea, převzal redigování architekt Albert Hofmann. Věděl, jak vysokou prestiž časopis pod taktovkou Viviého měl, a proto se nesnažil o výrazné změny a pokračoval ve stejném duchu. Jedinou změnou, kterou provedl, byla četnost vydání muzejních Zpráv. Již se nevydávaly jednou měsíčně, ale čtvrtletně. Po převzetí vydavatelské činnosti se v záhlaví titulní strany muzejních Zpráv objevovala mědirytina, kterou navrhl Albert Hofmann. Zdá se, že tato grafika se stala ústředním motivem pro všechna další čísla, alespoň do doby jeho práce pro muzejní Zprávy.

Ostatní sekce muzejních Zpráv zůstaly prakticky nedotčeny. Vydavatelství nadále pokračovalo v informování veřejnosti ohledně administrativního členění muzea, o hlavních muzejních sbírkách a nově získaných členech muzejního spolku. Důkazem toho, že muzejní Zprávy se zabývaly i veřejným děním mimo muzeum, jsou nekrology

³⁸ Titulní strana, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 2, 1884, číslo 11.

předních osobností. Například v roce 1890, v únorovém vydání, se objevil třístránkový nekrolog korunního prince Rudolfa. Autorem článku byl tehdejší šéfredaktor Albert Hofmann a vzhledem k tomu, že měl velký smysl pro takt, ani jednou se neobjevila zmínka o tragickém úmrtí korunního prince. Albert Hofmann vzpomínal na korunního prince jako na velkého milovníka umění s citem pro botaniku a ornitologii a vzdával mu tak hold coby vzdělanému člověku.³⁹

39 Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums, ročník 8, 1890, číslo 2, s. 9–12.

6 Struktura Zpráv v letech 1891–1905

Za krátkou dobu působnosti docenta Franze Leitschuha nedošlo k žádným změnám ve struktuře muzejních Zpráv. Pro Gustava E. Pazaureka, který převzal štafetu od docenta Leitschuha, byl charakteristický větší rozsah odborných pojednání. Znovu zavedl kapitolu *Malých Zpráv* a nově věnoval odstavec krátkému popisu zveřejněných ilustrací. Oddíl nesl název *Naše ilustrace (Unsere Illustrationen)*. Ostatní kapitoly z předchozích let šéfredaktor Pazaurek ponechal stejné.

Tak tomu bylo až do roku 1901, kdy připojil na začátek muzejních Zpráv obsah. Dále se zasadil o rozšíření odborných statí na počet sedm. Opět obnovil oddělení *Muzejních novinek*, zavedl kapitolu týkající se knižních recenzí (*Bücherbresprechungen*) a rozšířil obrazovou přílohu (*Beilagen*).

6.1 1891–1905: zlatý věk muzejních Zpráv

Odchodem architekta Alberta Hofmanna nastalo v redakci muzejních Zpráv jednoroční mezidobí (1891–1892), které vedl historik umění a soukromý docent štrasburské univerzity Franz Leitschuh.⁴⁰ Nový redaktor za tak krátkou dobu nestihl provést žádné změny, co se týkalo obsahu. Jedinou změnou prošly titulní listy muzejního časopisu, který zhotovil asistent muzea Carl Lederle.⁴¹

Tabulka s návštěvností z roku 1891 se v této práci neobjevuje náhodou. V tomto roce se staly dvě důležité události, které se výrazně podepsaly na návštěvnosti hostů.

⁴⁰ MOHR, Jan: Pozn. 4, s. 7.

⁴¹ V pevných deskách, do kterých jsou svázány muzejní noviny, se na předsádce objevuje ilustrace s ovocným stromem, který nese latinským názvem *Ars et Labor*. U paty stromu jsou dvě antické vázy a v centru ilustrace je znázorněna pampeliška. Autor této ilustrace je Carl Lederle, víme to jistě díky iniciálám „CL“ vytesaných do soklu. Ostatně pod jeho taktovkou se změnilo i záhlaví samotných Zpráv. Je zde znázorněna žena zahalená do antické tuniky s vavřínovým věncem. V pravé ruce drží vázu, kterou zdobí pomocí předmětu, který drží v levé ruce. U nohou jí sedí orel třímající v drápech knihu. Jsou zde zřejmě další atributy vědy, pokroku a umění. Je zde malířská paleta a štít, ve kterém je zobrazen rýsovací trojúhelník, kružítko a zřejmě kladívko. Tento erb navrhl a zhotovil Carl Lederle a patřil libereckému průmyslovému spolku, v jehož čele stál Wilhelm Siegmund. V pozadí se tyčí hora s vycházejícím sluncem. Domnívám se, že se jedná o Ještěd. Tuto ilustraci používal i následující šéfredaktor muzejních Zpráv, Gustav Edmund Pazaurek.

První událostí byla jednodenní návštěva císaře Františka Josefa I. Dozvídáme se o ní ve čtvrtém a zároveň posledním čísle ročníku 1891. „Návštěvou německého Liberce chtěl panovník demonstrovat spravedlivý vztah k oběma národnostem žijících v zemi.“⁴² K návštěvě Liberce se rozhodl z důvodu konání pražské jubilejní výstavy, kterou se němečtí podnikatelé rozhodli bojkotovat. Návštěvnost pražské jubilejní výstavy, jenž probíhala od 15. března do 18. října, byla vysoká a na základě této zkušenosti Čechům rostlo sebevědomí.⁴³ Obyvatelé severních Čech se rozhodně nenechali zahanbit. Z tabulky lze vysledovat poměrně vysoký počet hostů Severočeského průmyslového muzea. Situaci způsobily silící tendence rivality mezi českým a německým národem.

Tabulka 1: Návštěvnost Severočeského průmyslového muzea v roce 1891

Návštěvnost Severočeského průmyslového muzea v roce 1891				
Liberec 1891	Expozice	Knihovna	Přednášky	Kreslárna
Říjen	771	374	229	183
Listopad	603	639	382	0
Prosinec	468	565	237	0

Pro porovnání byla vybrána návštěvnost libereckého muzea v roce 1888.⁴⁴ Jak si můžeme všimnout, návštěvníků bylo podstatně méně. V tomto roce se zřejmě ještě přednášky pro veřejnost nekonaly, nebo chyběly informace.

Tabulka 2: Návštěvnost Severočeského průmyslového muzea v roce 1888

Návštěvnost Severočeského průmyslového muzea v roce 1888				
Liberec 1888	Expozice	Knihovna	Přednášky	Kreslárna
Říjen	452	264	0	0
Listopad	280	388	0	298
Prosinec	574	196	0	166

42 MELANOVÁ, Miloslava: *Liberecká výstava 1906*, Liberec: Kalendář Liberecka, 1996, s. 40.

43 KOLÁŘ, František – HLAVÁČKA, Milan: Jubilejní výstava 1891, in: *Slovo k historii*, č. 28, Praha: Melantrich 1991, s. 40.

44 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 6, 1888, s. 91 a 101.

Pro představu, jaká byla návštěvnost i v dalších muzeích, jsem si vybrala uměleckoprůmyslové muzeum v Brně. Toto moravské muzeum má se severočeským muzeem jedno společné, a to rok založení. Návštěvnost Moravského průmyslového muzea je v jeho muzejních Zprávách udávána pouze ročně.⁴⁵

Tabulka 3: Porovnání návštěvnosti s Moravským průmyslovým muzeem

Porovnání návštěvnosti s Moravským průmyslovým muzeem	
Roční návštěvnost Liberec	Roční návštěvnost Brno
16. 209	33. 346

Z předchozích tabulek můžeme vyvodit fakt, že návštěvnost muzea rok od roku čím dál více stoupala. Podle tabulky návštěvnosti uvedené v Pazaurkově *Denkschriftu* patřil rok 1891 mezi jeden z nejvýznamnějších v rozmezí let 1883 –1891.⁴⁶ Tento faktor ovlivnila v roce 1891 Jubilejní zemská výstava v Praze, která podnítila rodáky severních Čech k větší návštěvě muzea. Dalším činitelem byl příchod Alberta Hofmanna a následně Gustava E. Pazaurka do muzea, kdy oba dva usilovně pečovali o rozšiřování a prezentování sbírek.

6.2 Redakce Gustava E. Pazaurka

Většina dostupné literatury považovala za nejvýraznější osobu muzejních Zpráv redaktora Gustava Edmunda Pazaurka⁴⁷. Pracoval v muzeu od roku 1892 až do roku

⁴⁵ *Výroční Zpráva ředitelství mor. průmyslového muzea za léta 1891 a 1892*, přednesena v sezení kuratoria dne 19. února 1893, s. 9.

⁴⁶ PAZAUREK, E. Gustav: *Denkschrift zur Eröffnung des neuen Museums-Gebäude*, Liberec 1898, s. 65.

⁴⁷ *Gustav Edmund Pazauerek (1865–1935)* Pražský historik umění, kustod a později ředitel Severočeského průmyslového muzea v Liberci. V době, kdy začaly vycházet muzejní Zprávy, nastoupil G. E. Pazauerek na právnickou fakultu Karlo-Ferdinandovy Univerzity. Měl jít ve stopách svého otce, JUDr. Gustava Pazaurka, který byl uznávaným pražským právníkem. Osud tomu chtěl jinak, protože Gustav v letním semestru 1883/1884 přestoupil na filozofickou fakultu, což se, naštěstí, do budoucna stalo výhodou pro Severočeské muzeum. Jelikož tehdejší filozofická fakulta nenabízela kurzy zaměřené na umělecko - řemeslné prvky, zřejmě si svou lásku ke sklu vybudoval až v libereckém muzeu, ve kterém začal pracovat v roce 1892 jako kustod. V roce 1888 úspěšně odpromoval na německé univerzitě pražské a zapojil se do veřejného života. Byl velmi aktivní na poli básnickém či dramatickém. Zabýval se problematikou požárů v muzeích a byl autorem spousty odborných statí o užitém umění. Byl velmi aktivním přispěvatelem co se týkalo období baroka a rokoka. Touto etapou se začal zabývat již při svých studiích. Jeho závěrečná práce byla věnována největšímu z českých barokních velikanů Karlovi Škrétovi. S jeho osobou je spojováno rozšiřování muzejní knihovny. Právě Gustavu Pazaurkovi můžeme děkovat za to, že dnes patří mezi jednu z nejvýznamnějších uměleckoprůmyslových knihoven v Čechách. V roce

1905. Jeho doba působnosti, jako redaktora muzejních Zpráv, byla v muzeu nejdelší. Po svém nástupu do muzea začal systematicky vytvářet akviziční program. Vzhledem k tomu, že muzejní pokladna byla vyčerpaná po dokončení náročné stavby muzea, nemohl sbírku rozšiřovat dle svých představ.⁴⁸ Možná právě díky tomu se rozhodl soustředit na muzejní Zprávy. Povedlo se mu rozšířit počet článků věnovaných uměleckoprůmyslovým tématům, umírnit ekonomické Zprávy z muzea a utřídil obsah muzejních Zpráv. Na prvním místě v obsahu dával přednost odborným článkům. Na ně navazovaly malé Zprávy, které prošly úpravou. Zabývaly se nejen novinkami ze světa, ale i významnými osobnostmi, které se pohybovaly na poli umění. Nově se objevila sekce zpravodajství ze Severočeského průmyslového muzea. Do této kategorie spadalo vše, co se týkalo vnitřních nařízení muzea, od výzvy k dostavení se k zasedání muzejního spolku až po probíhající či proběhlé výstavy. Nově se objevovaly podseky ohledně nových reklam a publikační činnosti. Samotnou kapitolu pak tvořily knižní recenze.⁴⁹ Muzejní Zprávy se Gustav E. Pazaurek snažil doplnit kolorovanými ilustracemi a fotografiemi. Ty také nezapomněl uvést na konci muzejních Zpráv. Ohledně grafické úpravy Pazaurek nadále používal na patitulu ozdobný strom *Ars et Labor*. Změnou prošlo záhlaví muzejních Zpráv. O její inovaci se zasloužil tolik ověřený asistent muzea Carl Lederle. Ústředním motivem záhlaví se stala nová muzejní budova obklopená květinovým dekorem. Motiv se prvně objevil v roce 1901. O rok později se změnil název muzejních Zpráv z *Mittheilungen* na *Mitteilungen*.⁵⁰

6.3 Odebrání subvence Severočeskému průmyslovému muzeu v roce 1893

Šéfredaktor Gustav E. Pazaurek neřešil pouze problém prázdné muzejní pokladny. Celou situaci zhoršilo odebrání subvence Severočeskému průmyslovému muzeu v roce 1893. K této problematice se vyjádřil Gustav E. Pazaurek v *Denskchrift zur Eröffnung*

1905 opustil severní Čechy a dále svou muzejní praxi rozvíjel v zemském průmyslovém muzeu ve Stuttgartu a to od roku 1913 do roku 1932.

48 TVRZŇKOVÁ, Lenka: *Gustav Edmund Pazaurek (1865–1935)*, diplomová práce, Olomouc 2011, s. 98.

49 *Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums*, ročník 19, 1901, číslo 1, s. 1.

50 *Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums*, ročník 20, 1902, číslo 1, s. 1.

des neuen Museums-Gebäudes. Tento soupis vydal v roce 1898 u příležitosti otevření nové muzejní budovy. Na začátku této pamětní knihy zmiňoval historii muzea. Za krizový označil právě rok 1893, kdy jednou z podmínek získání subvence bylo otevření se české veřejnosti, kterou doposud vedení muzea ignorovalo. V pamětním spise muzejní instituce Pazaurek vyličil podmínky k financování.⁵¹ Zde si můžeme povšimnout, že problémem byla nejen stavba muzejní budovy, ale i nacionální problémy Čechů a českých Němců. Výsledkem toho se stal *Katalog umělecko-průmyslových sbírek severočeského průmyslového musea v Liberci* vydaný v roce 1893.⁵² Drobný katalog, čítající 85 stránek, obsahoval skromnou obrazovou přílohu. Na překladu se podílel F. A. Borovský, tehdejší kustod umělecko-průmyslového muzea v Praze. Jednalo se o první a zřejmě poslední soupis sbírek v češtině. Neobsahoval žádný úvod nebo doslov jako německá mutace *Führer durch die Kunstgewerblichen Sammlungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums in Reichenberg*, který byl vydán v tom samém roce.⁵³

Při porovnání těchto dvou katalogů si lze udělat obrázek o silné rivalitě českých Němců a Čechů. Na jedné straně stál bohatě ilustrovaný katalog s bohatými popisky předmětů, na druhé byl zhotoven katalog, čistě soupis sbírek bez jakéhokoli zájmu o kvalitu provedení, což svědčilo o vydání z pouhé nutnosti.

6.4 Nová muzejní budova na stránkách Zpráv

Od roku 1892, kdy ústřední myšlenka na vlastní budovu byla pouhou utopií, uběhlo mnoho času.⁵⁴ Čím více se přibližovalo otevření, tím více sílila tendence upozorňování na tolik významnou událost. Například v roce otevření vyšly v muzejních Zprávách čtyři reportáže. Muzejní Zprávy ohlašovaly datum otevření na den 18. prosince 1898 v 11 hodin dopoledne. Před slavnostním otevřením muzea probíhaly ve městě různé akce. Jednou z nich bylo divadelní představení nesoucí název *Zlatá Eva*. Tehdejší ředitel městského libereckého divadla E. Westen hru uvedl a připojil i oslavný proslov. Dalo by se říci, že v tomto posledním čísle muzejních Zpráv je hodně do podrobností popsána

⁵¹ PAZAUREK, E. Gustav: Pozn. 46, s. 28.

⁵² Katalog umělecko-průmyslových sbírek severočeského průmyslového musea v Liberci, Liberec 1893, s. 85.

⁵³ Führer durch die Kunstgewerblichen Sammlungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums in Reichenberg, Liberec 1893, s. 123.

⁵⁴ Touha po založení vlastní muzejní budovy se objevovaly již od roku 1885.

slavnostní nálada. Dozvídáme se i jednotlivá jména zúčastněných.⁵⁵ Mezi pozvanými nesměly chybět osobnosti činné v průmyslovém či uměleckém odvětví. O důležitosti události svědčily vzácné koberce, dekorací ozdobený řečnický pult a busta nejvyššího protektora. Šlechtice a další okruh širší veřejnosti uvítal svým projevem Willi Ginzkey: „*Urozená hrabata, ctěný sbore! Dospěli jsme k cíli, k jehož dovršení vedla strasti plná a dlouhá cesta. Místy lemovaná zklamáním...*“⁵⁶ Nedílnou součástí projevu tvořilo poděkování různým institucím podílejícím se na podpoře muzea, ať už se jednalo o tradiční průmyslový spolek či poměrně netradiční vojenskou posádku.

55 František Clam-Gallas jako zástupce nejvyššího protektora, Dr. Franz Meyer, okresní hejtman Dr. Ritter von Steffek, baron Oppenheimer, brigádní generál Pokorný, prezident obchodní komory Alois Neumann, vládní rada Franz Richter, Franz Heintschel, komerční rada Reginald Czermak jako zástupce města Teplice a zároveň představitele teplického muzea. Pochopitelně nesměl chybět prezident muzea Willi Ginzkey a Albert Hofmann.

56 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 16, 1898, číslo 4, s. 76.

7 Struktura časopisu v letech 1906 – 1913

Spolu s odchodem Gustava E. Pazaurka ze Severočeského průmyslového muzea se vytratila původní struktura časopisu. Nově byl rozdělen do dvou větších kapitol. První kapitola se jmenovala (*Aufsätze Abhandlungen*). S druhou částí, jež se souhrnně jmenovala *Muzejní Zprávy Severočeského průmyslového muzea a malé Zprávy*, se čtenář setkával v předchozích číslech, ačkoli podkapitoly byly různého charakteru - od *Kroniky Severočeského průmyslového muzea* až po *Vyhlášky (Bekanntmachung)*.

7.1 *Zeitschrift des Nordböhmischen Gewerbe-Museums, Neue Folge*

V souvislosti se založením muzea bylo nutno přistoupit k úsporným opatřením, které se výrazně projevily na kvalitě muzejního časopisu. Celkovou situaci zhoršil i odchod schopného kustoda Gustava E. Pazaurka.⁵⁷ Muzejní časopis do určité doby začal suplovat výroční Zprávy muzea. Od roku 1906 vycházel tzv. *Zeitschrift des Nordböhmischen Gewerbe-Museums, Neue Folge* a šéfredaktorem byl Ernst Schweleder-Meyer, který časopis převzal na konci roku 1905 a vydal poslední, čtvrté číslo.

V rámci hospodaření s finančními prostředky došlo ke kompletní proměně obsahu i formy. V roce 1906 časopis vyšel jako tradičně čtyřikrát do roka. Změna nastala v roce 1907, kdy vyšla pouze dvě čísla. Totéž platilo pro rok 1908. Následovaly dva časopisy, jež byly označeny 1909/1910 a 1910/1911. V těchto dvou zmíněných obdobích vyšla dvě čísla. Pro rok 1911 vyšlo navíc speciální číslo s ekonomickým slovníkem. U posledních dvou ročníků, 1912 a 1913, se dochovaly původní desky s tehdejší reklamou. Obsahově byly oba dva ročníky rozděleny na dva sešity.

V dnešní době jsou dostupné přibližně v 5set stránkové podobě v muzejní knihovně pod přírůstkovým číslem 35060. Do poměrně rozsáhlé knihy jsou svázány všechny muzejní časopisy právě od roku 1906 do roku 1911.

⁵⁷ Redakci opustil 14. listopadu 1905.

Časopisu nelze vytknout výbornou obrazovou přílohu, která byla v předchozích muzejních Zprávách velmi skromná. Vděčit za ni můžeme díky správě sbírky Heinricha Liebiega. Nesmí se ale zapomenout na to, že do obrazové části pronikly i církevní ornáty, staré mapy či textilní výrobky. Z původního obsahu byla zachována rubrika o členech muzejního spolku, tzv. malé Zprávy a informace o návštěvnosti. Pokračovalo se ve sdělování informací o výstavách ve významných evropských⁵⁸ i světových metropolích. Nově se objevovaly informace o vnitrozemských výstavách⁵⁹. Časopis seznamoval čtenáře s četnými informacemi ohledně umění a kultury z dalších koutů světa. Ve starých muzejních Zprávách se objevovala města jako Stuttgart, Mnichov či Kolín nad Rýnem. Vzácně se objevovaly i Zprávy z jiných kontinentů⁶⁰. Tyto informace staré muzejní Zprávy podávaly v rubrice *Malé Zprávy*. V novém muzejním časopise se od roku 1906 objevovala obdobná sekce s názvem *Obzor (Rundschau)*. Oproti tomu *kronika Severočeského průmyslového muzea* byla velmi zanedbávána a obsahovala skoupé informace o ději uvnitř muzea. Změnou prošlo i záhlaví časopisu. Grafiku Carla Lederleho nahradila fotografie Severočeského průmyslového muzea.⁶¹

Nově se muzejní časopis zajímal o střední průmyslové školy zaměřené na sklářství a textilnictví z pohledu statistických údajů. Střední uměleckoprůmyslové školy se prostřednictvím muzejního časopisu chlubily počty svých studentů a zejména úspěšnými absolventy.

Objevovala se rubrika *Obchod s uměním (Vom Kunstmarkt)*, která byla velmi bohatá na informace o prodeji či nákupu uměleckých sbírek. Také obsahovala obchodní události v největších aukčních síních světových metropolí. Od roku 1906 se v muzejním časopise čtenář mohl dozvědět i jména jednotlivých kurátorů. Nejednalo se o kurátory ve smyslu správců muzejní sbírky. Přesněji šlo o členy muzejního kuratoria, dále specifikované na čestné kurátory.

58 Mnichov, Benátky, Dublin, Londýn, Hannover,...

59 Zprávy z turnovského prostředí.

60 Jakými byly Zprávy z Austrálie, přesněji z Melbourne.

61 Pohled od dnešní Husovy ulice.

7.2 Rok 1906

Nové pokračování muzejního časopisu na konci prvního čísla prvního ročníku uváděl důvody modernizace a přechodu od muzejních Zpráv k muzejnímu časopisu. Vydavatelství se rozhodlo z důvodu rozšíření zájmu zaměřit se na širší okruh veřejnosti. Tím se tedy stal více populárně-naučným. Redakce slibovala, že obsah Zpráv se výrazně nezmění. I nadále chtěli klást důraz na prezentaci novinek ze sbírek muzea, vědeckých prací či reprodukování umělecko-průmyslových děl.⁶²

Uprostřed jednotlivých článků se objevovaly fotografie děl ze sbírky Heinricha Liebiega, které muzeum získalo v roce 1904 po jeho smrti. Uváděly se zde také práce Edmunda Harburgera, Eduarda Charlemonta, Eugena Boudina, či Augusta von Pettenkofena. Dalo by se říct, že se jednalo o menší katalog sbírky. Ovšem jednotlivá díla ale neměla nic společného s uvedeným textem. Toto si můžeme vysvětlit tak, že po úmrtí Heinricha Liebiega v roce 1904 byly tyto sbírky odkázány městu a předány do správy muzea, a tak se vedení muzejního časopisu rozhodlo pro jejich zveřejnění. A že se bylo čím chlubit. Obrazy byly rozloženy po celém muzejním časopise, a když si uvědomíme, že jeden čtvrtletník obsahoval zhruba 32 stran, jednalo se o poměrně rozsáhlou obrazovou přílohu.

7.3 1907–1911

I nadále vycházely na stránkách muzejního časopisu rozsáhlé články. Nově byly věnovány hradům a zámkům, například v roce 1907 vyšel příspěvek o zámku Löbichau. Šéfredaktor Schwedeler-Meyer pokračoval ve vydávání umělecko-průmyslových pojednání, které se většinou týkaly porcelánu, nábytku a dalších užitkových předmětů. Závěr časopisu byl tradičně věnován Zprávám o chodu muzea. Změna nastala v roce 1911, kdy se v úvodu časopisu objevily první písmena abecedy ekonomické encyklopedie neboli všeobecný městský, státní, domovní a zemědělský systém od Dr. Johanna Georga Krunitze.⁶³

62 Zeitschrift des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, Neue Folge, ročník 1, číslo 1, s. 32.

63 Zeitschrift des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, Neue Folge, ročník 6, číslo 1, s. 1.

Ke správnému chodu muzea bylo nutné mít potřebné pojištění. Tomuto tématu se muzejní časopis věnoval formou rozsáhlé tabulky, do níž se uvedlo dalších 40 muzeí.⁶⁴ Otázky do dotazníku vypracoval spolek rakouských uměleckoprůmyslových muzeí a to zřejmě proto, že považoval za nutné informování o situaci v jednotlivých muzeích.⁶⁵ Za celou existenci muzejního časopisu se neobjevila větší rubrika jako tato. Jednalo se o rozsáhlý dotazník zaměřující se na pojištění jednotlivých sekcí muzea, či zda je muzeum pojištěno proti náhlým nečekaným situacím, jakými je například krádež. Podle soupisu dotazovaných muzeí si můžeme udělat obrázek o tom, že liberecké muzeum bylo velmi dobře zabezpečeno a užívalo moderních vymožeností, jakými byl například i alarm. Otázky směřovaly i na ochranu celého areálu, zda-li je k dispozici hlídač a pes.

Bez jakékoli návaznosti na předchozí tabulku o pojištění se objevilo pozvání k návštěvě knihovny Severočeského průmyslového muzea. Knihovna se chlubila rozsáhlým fondem knih a časopisů nejen umělecky, ale i průmyslově zaměřených. Byl zde uveřejněn knižní katalog.⁶⁶ Knihovna informovala o průměrné návštěvnosti za jeden rok, což činilo 10 414 čtenářů.

7.4 1912–1913

Dva roky před Velkou válkou dochází muzejní redakci jak elán, tak finance. Poslední dva ročníky muzejního časopisu, než se na dlouhou dobu odmlčel, obsahovaly pokračování ekonomického slovníku. Je škoda, že s tak obrovskou plochou tehdejší vydavatelství nenaložilo mnohem lépe. Pomalu se z časopisu začal vytrácet umělecko-průmyslový duch a nahrazoval jej duch ekonomický.

64 Mezi dotazované patřily městské muzeum v Altoně, umělecko-průmyslové muzeum v Düsseldorfu, Muzeum pro průmysl a kulturu v Hamburku, muzeum císaře Franze Josefa I. v Brně a další.

65 Zeitschrift des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, Neue Folge, ročník 4, číslo 3, s. 100.

66 Zeitschrift des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, Neue Folge, ročník 4, číslo 3, s. 103.

7.4.1 *Reklama*

Díky zachování původního vzhledu posledních čtyř časopisů, tzn. nebyly svázaný do pevných desek, můžeme proniknout do tehdejší obchodní propagační sféry. Reklama byla otištěna na obálce muzejního časopisu. Zvlášť zadní list obálky opatřovala reklama z obou stran. Výběr reklam byl poměrně různorodý. Čtenář si mohl vybrat od výrobce pian až po nabídku výhodného úroku liberecké spořitelny. Níže uvádím seznam propagovaných firem:

- Spořitelna města Liberec
- Concordia, liberecká pojišťovna
- Rakouská úvěrová instituce pro obchod a průmysl v Liberci
- piana Koch & Korsell, Liberec
- piana A. Proksch
- Rafael & Carl Willner, dovozci míšeňského a kodaňského porcelánu a dalších
- Hotel Schienhof, Josef Kral (hoteliér)
- H. a A. Kirchhof, výrobci nábytku, Liberec – Josefův Důl
- L. & K. Sweceny, zahradnictví
- W. Keil, pokladač linolea a tapetář
- Ferdinand Bergmann, instalatér
- fa. Leier & Co., výrobce kulečnicků a kancelářského nábytku
- Richard Bergmann, malíř dekorací a kreslíř

8 Články věnované výtvarnému a užitému umění

Titulní strana muzejních Zpráv vždy obsahovala článek k aktuálnímu tématu. Zpočátku tyto odborné práce mohl psát kdokoli a nemuselo se nutně jednat o zaměstnance libereckého muzea. S odstupem času si redaktoři Zpráv vydobyli právo na úvodní článek. Tohoto postupu začal využívat redaktor Albert Hofmann, který přišel v polovině roku 1887 a začal články podepisovat jmenovitě.

Následně jeho práci přebíral Dr. Gustav E. Pazaurek, který byl autorem většiny příspěvků a další autoři se objevovali velmi sporadicky. V roce 1905 dokonce všechny články napsal on sám.

Ohledně hospodářského sektoru muzea jsou články vydávány souhrnně pod označením *des Curatorium* a to především v prvních letech 1883 a 1884.

Následující seznam přináší přehled rozmanitosti autorů a témat. Odborné statě bychom mohli rozdělit do pěti kategorií, ačkoli některé se objevovaly sporadicky:

1. Hlavní příspěvky doprovázely výstavy v tom roce uspořádané. Pokud byla uspořádána orientální výstava, hlavní stať mohla být například věnována japonským mečům.
2. Úvodní články se také odvíjely od nejnovějších objevů či vynálezů.
3. Titulní strana byla věnována jubileím a dalším výročím v oblasti průmyslu.
4. V malé míře byly příspěvky věnovány osobnostem.
5. Výstavy jako hlavní téma se na úvodní straně objevovaly velmi zřídka.

Autoři článků v roce 1883

- Brausewetter, Arthur: Die Traditionen des Kunstgewerbes, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 1, 1883, číslo 2, úvodní strana.
- Fisbach, Friedrich: Über die Collection der Gögginger Näh- und Zwirnfabrik, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 1, 1883, číslo 2, s. 2.
- Stödel, J. W.: Smyrna-Teppiche, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 1, 1883, číslo 6, úvodní strana.

Autoři článků v roce 1885

- Bucher, Bruno: Japanische Ornamentik, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 3, 1885, číslo 3, s. 21–24.
- Polak, J. E.: Der persische Teppich, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 3, 1885, číslo 4, s. 29–35.
- Vivié, Wilhelm Daniel: Rudolf von Eitelberger, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 3, 1885, číslo 5, s. 41.
- Bucher, Bruno: Werkstattlehre und Lehrwerkstätte, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 3, 1885, číslo 5, s. 42–26.
- Lahmer, Robert: Industrielle Briefe aus dem Niederlande, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 3, 1885, číslo 5, s. 51–52.
- Lachner, Carl: Die Holzkirche zu Branau, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 3, číslo 6, s. 53–55.
- Mayr, Heinrich: Die Bedeutung der Fremdländischen Holzarten für den deutschen Wald, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 3, 1885, číslo 6, s. 56–57.
- Wenzel, Franz: Ueber Waldzustände und fremdländische Holzarten, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 3, 1885, číslo 7, s. 61–65.
- Albrich, K.: die Organisation des gewerblichen fachunterrichtes in Oesterreich, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 3, 1885, číslo 8, s. 73–75.
- Luthmer, Ferdinand: Fälscherküste, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 3, 1885, číslo 8, s. 76–78.
- Hug, G.: Ueber Lehrwerkstätten, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 3, 1885, číslo 9, s. 87–89.
- Vincenti, E.: Ungarisches Kunstgewerbe, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 3, 1885, číslo 10, s. 99–100.

- Stockbauer, J.: Die Metallschmuckarbeiten in alter und neuer Zeit in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 3, 1885, číslo 11, s. 101–104.
- Stinde, Julius: Edelsteine und Edles Gestein, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 3, 1885, číslo 11, s. 105–107.

Autoři článků v roce 1886

- Pflugk-Harttung, Julius: Die ältesten Culturperioden, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 4, 1886, číslo 1, s. 2–4.
- Vivié, Wilhelm Daniel: Aus unserer Schmuckausstellung, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 4, 1886, číslo 1, s. 4–7.
- Kisa, A.: Schlesische Spitzen, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 4, 1886, číslo 2, s. 16–19.
- Landsberg, C.: Die wirthschaftliche Bedeutung der Kleinmotoren und verbesserten Arbeitmaschinen, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 4, 1886, číslo 4, s. 41–43.
- Stinde, Julius: Perlen, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 4, 1886, číslo 4, s. 44–46.
- Becker, Henrich: Der Marmor, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 4, 1886, číslo 6, s. 63–66.
- Vivié, Wilhelm Daniel: Die Malerschule in Reichenau und ihre künftige Entwicklung, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 4, 1886, číslo 8, s. 83–84.
- Luthmer, Ferdinand: Eine französische „Kunst im Hause“, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 4, 1886, číslo 9, s. 91–96.
- Bucher, Bruno: Der Einfluss des Orients auf die Kunsttöpferei, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 4, 1886, číslo 10, s. 99–103.
- Vivié, Wilhelm Daniel: Böhmischen Granaten, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 4, 1886, číslo 10, s. 104.

Autoři článků v roce 1887

- Graser, A.: Geschnittene Edelsteine, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 5, 1887, číslo 1, s. 1–4.
- Vivié, Wilhelm Daniel: Die Malerschule in Reichenau, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 5, 1887, číslo 3, s. 23.
- Nowak, Hugo: Die Tapete, eine culturhistorische Studie, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 5, 1887, číslo 4, s. 25–31.
- Hofmann, Albert: Der Styl in der Kunst und die menschliche Gesellschaft, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 5, 1887, číslo 5, s. 37–40.

Autoři článků v roce 1888

- Hatschek, Hans: Das österreichische Gewerbe im 17. Jahrhundert und die Bestrebungen zu dessen Hebung, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 6, 1888, číslo 1, s. 1–4.
- Rosberg, Marc: Neues über Jamnitzer, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 6, 1888, číslo 4, s. 25–26.
- Pabst, Arthur: Das Porzellan, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 6, 1888, číslo 3, s. 17–20.
- Fischbach, Friedrich: Die schweizerische Teppich-Hausindustrie, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 6, 1888, číslo 5, s. 38–40.
- Heiden, Max: Aus Textilsammlung des Norböhmischen Gewerbe-Museums, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 6, 1888, číslo 6, s. 45–49.
- Trost, Ludwig: Die Glasgemälde in der königlich rumänischen Sommerresidenz zu Sinaia, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 6, 1888, číslo 9, s. 71–73.

Autoři článků v roce 1891

- Neuwirth, Joseph: Die böhmische Goldschmiede im XIV. Jahrhundert, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 9, 1891, číslo 2, s. 17–27.
- Gurlitt, Cornelius: Die Kunstrichtung des XIX. Jahrhunderts, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 9, 1891, číslo 3, s. 33–42.

Autoři článků v roce 1901

- autor podepsán jako D. O.: Ignaz A. Bottengruber, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 19, 1901, číslo 1, s. 1–6.
- Pazaurek, Gustav Edmund: Alte Reichenberger Schützenscheiben, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 19, 1901, číslo 2, s. 29–38.
- Pazaurek, Gustav Edmund: Die Anfänge des böhmischen Porcellas, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 19, 1901, číslo 2, s. 38–40.
- Mantuani, Joseph: Altägyptische Textilien, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 19, 1901, číslo 3, s. 49–61.
- Pazaurek, Gustav Edmund: Alte Kirchenleuchter aus Holz, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 19, 1901, číslo 3, s. 61–66.
- Pazaurek, Gustav Edmund: Ein versäumtes Jubiläum, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 19, 1901, číslo 4, s. 82–87.

Autoři článků v roce 1902

- Pazaurek, Gustav Edmund: Niederländisches Kunstgewerbe im Nordböhmischen Gewerbemuseums, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 20, 1902, číslo 1, s. 1–14.

- Pazaurek, Gustav Edmund: Die Schlacht bei Reichenberg 1757, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 20, 1902, číslo 2, s. 37–47.
- August, Wilhelm: Kirchliche „Kunst“, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 20, 1902, číslo 2, s. 47–48.
- Pazaurek, Gustav Edmund: Isochromie und Polychromie, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 20, 1902, číslo 3, s. 57–67.
- Pazaurek, Gustav Edmund: Turin und Düsseldorf, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 20, 1902, číslo 3, s. 68–72.
- Pazaurek, Gustav Edmund: Unsere keramische Ausstellung, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 20, 1902, číslo 4, s. 85–112.

Autoři článků v roce 1905

- Pazaurek, Gustav Edmund: Neujahrskarte, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 23, 1905, číslo 1, s. 1–17.
- Pazaurek, Gustav Edmund: Im Schillerjahre, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 23, 1905, číslo 2, s. 41–60.
- Pazaurek, Gustav Edmund: Schloss Náchod, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 23, 1905, číslo 2, s. 61–75.
- Pazaurek, Gustav Edmund: Kaiser Josef II. im Bilde, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 23, 1905, číslo 3, s. 85–102.
- Pazaurek, Gustav Edmund: Altmeissen in Reichenberg, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 23, 1905, číslo 3, s. 100–115.
- Schwedeler-Meyer, Ernst: Hausindustrie und Volkskunst in Österreich, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 23, 1905, číslo 4, s. 130–149.

Z přehledu si můžeme povšimnout, že počáteční tendence uveřejňování odborných statí byla značně kolísavá. V rozmezí let 1883 až 1891 se počty pojednání různě měnily. Například v roce 1885 muzejní Zprávy obsahovaly nejvíce článků, a to dokonce dvakrát

více než ve zbylých obdobích. Od příchodu Gustava E. Pazaurka do redakce se počet statí ustálil na sedmi. Rozsah jednotlivých článků byl taktéž nevyvážený. Od roku 1902 ale můžeme zaznamenat rostoucí trend v počtu stránek na jeden článek.

9 Výstavy Severočeského průmyslového muzea 1883-1905

Samostatnou kapitolu muzejních Zpráv tvořily výstavy uspořádané v Severočeském průmyslovém muzeu. Tato kapitola je rozdělena na popis výstav a jejich chronologicky uspořádaný soupis výstav. Věnuji jim větší část práce právě proto, že patřily mezi nejdůležitější událost muzea a v soudobé literatuře jim bylo, prozatím, věnováno málo prostoru.

Expozici muzea lze rozdělit na stálé výstavy a proměnné výstavy, přičemž tato práce je věnována těm krátkodobým. Stálá expozice byla zasvěcena užitečným předmětům ze dřeva, kovu, textilu, keramiky a skla. Zmínky o jednotlivých proměnných výstavách jsou v muzejních Zprávách často připomínány někdy i čtyřikrát. Většina z nich se nachází pouze v podsekcích *Výstavy (Ausstellungen)*, *Speciální výstavy (Sonderausstellungen)* či *Putovní výstavy (Wanderausstellungen)*, které tvoří součást jedné větší sekce *Chronik des Nordböhmisches Gewerbe-Museums*. Jen velmi zřídka je hlavním výstavám věnována více než jedna strana. Některé informace o nich jsou roztrženy do krátkých odstavců, které se prolínají všemi čtyřmi čísly jednoho ročníku.⁶⁷ Nejčastěji opakovanými výstavami byla orientální, práce odborných škol, veřejné kreslířské školy, ženské výšivky a nových přírůstků do sbírky. Můžeme si povšimnout i počtu uspořádaných výstav na jeden rok. Zpočátku se pořádala jedna až dvě výstavy. Muzeum se dočkalo nárůstu počtu výstav v roce 1888, což bylo v době převzetí redaktorské funkce Albertem Hofmannem. Rostl počet i kvalita výstav a to na čtyři až pět výstav za rok.

Výstavám před rokem 1882 se okrajově věnovala diplomová práce Elišky Matouškové. Jednalo se o menší výstavy, kdy tou první, z roku 1877, byla orientální výstava exponátů zapůjčených z vídeňského muzea. V roce 1879 se tato výstava zopakovala ještě jednou. V témže roce se výstava zaměřovala na studentské práce Odborné uměleckoprůmyslové školy v Liberci. O rok později mohli místní obdivovat výstavu ženských krajek a výšivek.⁶⁸

⁶⁷ Výjimku tvoří výstava liberecké muzejní kreslířny z roku 1894, dále putovní výstava uspořádaná ve Frýdlantském zámku z roku 1888 nebo výstava zlatnických prací z roku 1900.

⁶⁸ MATOUŠKOVÁ, Eliška: Pozn. 3, s. 67.

Exportní výstava, jejíž konec byl 18. února 1883, se věnovala sortimentu novoborské sklárny. Muzejní Zprávy o sklárně hovoří jako o jedné z největších a nejlepších firem v celém libereckém obchodním okrese. Výstavy se zúčastnilo 772 platících návštěvníků, což bylo poměrně dost, když porovnáme návštěvnost z roku 1888 a 1891.⁶⁹

V roce 1883 byla do Liberce zapůjčena sbírka z Orientálního muzea ve Vídni. Hladký průběh zajistil člen vládní rady a ředitel vídeňského muzea Arthur von Scala, který přímo jednal s představiteli libereckého muzea. Výstava návštěvníky seznamovala s japonskou, čínskou a indickou kulturou. Probíhala od 20. června do 10. července. Otevřeno bylo denně od 9–12 a 14–17 hodin.⁷⁰ Členové muzejního spolku měli vstup zdarma, ostatní nečlenové přispívaly částkou 10 fr.⁷¹ Návštěvníci si výstavu mohli prohlédnout ve třech sálech. Muzejní Zpráva podává dokonalý detailní popis, co a kde se v které místnosti přesně nacházelo. Dnes si můžeme udělat obrázek o tom, jakým způsobem se tvořily výstavy a jestli jejich počínání při sestavování bylo vesměs logické (viz. podkapitola *Průvodce orientální výstavou*).⁷²

Průvodce orientální výstavou

Muzejní Zprávy se rozhodly pro zveřejnění detailního popisu dvou sálů a jednoho pokoje, kde se výstava nacházela. Vystavované předměty autor popisoval zleva doprava. V úvodu zmiňují fakt, že výstava částečně vznikla díky častým nákupům do sbírek Severočeského průmyslového muzea.⁷³

První sál je věnován textilní sbírce a to převážně kobercům od Konstantinopole až po Čínu. Na první stěně visí koberce z Persie a Indie. Především perské koberce vynikaly designem zlatého tisku.

Druhá stěna obsahovala závěs z Tuniska s výraznou zelenou barvou a tkalec ke zhotovení použil vlákna bource morušového. Hned vedle stál stolek s čínskými a japonskými košíky.

⁶⁹ Viz tabulka na s. 22.

⁷⁰ Druhý díl upravuje otevírací dobu od 14–16 hodin.

⁷¹ Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 1, 1883, číslo 5, s. 1.

⁷² Tamtéž, s. 2.

⁷³ Tamtéž, s. 6.

Třetí stěna nabízela pod skleněným rámem nespočet nádherných šatů z Tunisu, jakož i z egyptské látky.

Poslední, čtvrtá, stěna poskytovala k nahlédnutí dokonalé arabské damaškové bavlněné výrobky, které byly určeny pro Evropany a teprve měly být uvedeny na trh.

Druhý sál patřil indické, japonské a čínské kovodělné práci. U druhé stěny na stole návštěvníka měly zaujmout dvě velké japonské vázy. Nemluvě o japonských bronzích, cizelovaných džbánech z Kašmíru a Amritsaru nebo vázách z Benaresu. Na stejném místě byly umístěny modlitební koberečky z Anadolie.

Na první stěně jsou velbloudí koberce s pěkným designem. Do výstavního prostoru pronikly i hnědo-červené dlaždice z Konstantinopole. Elegantní dlaždice doputovaly do Liberce i z Indie (černý základ se stříbrným ornamentem). Návštěvníci si mohli prohlédnout i perské a indické papírové návrhy. Muzejní Zprávy také upozorňovaly na mozaikové kazety darované z Ísfahánu, ostatně jako na tokijské kožené kazety. V tomto orientálním prostoru byly k vidění zajímavé vázy, květinové ozdoby, boty z Číny a Tuniska, sandále se stříbrnými pásky a dámské šaty z Bulharska

Druhá stěna reprezentovala tkalcovské výrobky rakousko-uherské provenience v hodnotě od 3 do 500 zlatých.

Dveře vedoucí do třetího pokoje zdobí tkaný závěs z Persie s fantastickým zlatým a barevným zdobením. Poblíž stála kovová police z Tuniska, které dominovala cínová čínská nádoba.

V posledním, třetím pokoji, třetí stěnu zdobily velkolepé modlitební koberce z Anadolie. U okna visel perský koberec s figurálním motivem. Poblíž opět stála police, tentokrát z Tokia se džbány a poháry. Teprve až v této místnosti se objevil orientální nábytek, a to pohovka s přehozem. Nesmělo chybět ani tradiční ohřívadlo z Konstantinopole. Nad divanem se nacházela konzole a police s vázami a dlaždicemi z Číny a Indie.

První stěnu ozdobila pozoruhodná turecká zlatá výšivka se zeleným podkladem. Expozici v této části místnosti doplňovaly damascénské dekorativní talíře. U okna byl umístěn mandarinský státnický oděv. V této místnosti stál pult s tepanými stříbrnými přístroji z Číny, předměty zdobené filigrány z Konstantinopole, dále spony z Rumelie (dnešního Řecka), nádoby z Tokia, dřevěné a mosazné nádoby z Indie.

V roce 1884 v muzeu nedošlo k žádné výstavě nebo o ní muzejní Zprávy mlčí. Oproti tomu jsou muzejní Zprávy štědré, co se týče informovanosti o dění v dalších muzeích. Například v Broumově se konala komerční vánoční výstava.

Ve stejné době se v sekci *Austellungen* objevuje Zpráva o dobíhající výstavě kamnových kachlů ze 16.–17. století. V Německu se vystavovaly artikly určené pro export do Velké Británie. Mezi nimi nesměly chybět již zmíněné kachle, skici s japonskou tematikou, malba na skle nebo keramice. Muzejní Zprávy zpravují o tom, jak Otto Miksch nabídl k prodeji nástěnný koberec francouzské provenience z konce 17. století.⁷⁴

V roce 1885 se objevuje první zmínka o stálé výstavě. Z velmi krátkého odstavce lze vycítit nervozitu ohledně nedostatku prostoru pro stále se rozšiřující sbírku. O to větší začaly problémy s pronajatými prostory, které byly nevyhovující pro stálou expozici.⁷⁵ Více informací, například o způsobu vystavování exponátů, se v článku neobjevuje. V tom samém období došlo k vypůjčení výrobků od pražské zlatnické školy. O Velikonocích odstartovala výstava studentských prací odborné školy z Jablonce nad Nisou. Studentům na oplátku měla posloužit zápůjčka španělských dlaždic jako studijní materiál.⁷⁶

Poměrně zajímavou výstavu tvořily práce Josefa Führicha, rodáka z Chrastavy, na které se společně podílelo liberecké muzeum ve spolupráci s Frankfurtem nad Mohanem. Jednalo se o poměrně rozsáhlou sbírku kreseb, rytin a fotografií doplněnou o domácí mistry.⁷⁷ Výsledkem této putovní výstavy měly být dva sešity s reprodukcemi vystavených děl.

Třetí ročník dále lákal na výstavu šperků, kterou muzeum zahájilo 22. listopadu a čítala na 250 kolekcí. Kuratorium hned v úvodu velmi děkovalo především soukromým osobám, bez jejichž pomoci by se výstava neuskutečnila. K vidění byly práce, kdy jejich

74 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 2, 1884, s.

75 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 3, 1885, s. 36.

76 Tamtéž, s. 36.

77 Bohužel nejsou uvedeni jmenovitě, tudíž nevíme o koho se jedná. To samé platí i o přesném počtu zapůjčených či vypůjčených prací.

vznik sahal velmi hluboko do historie.⁷⁸ Návštěvníci mohli zhlédnout výrobky z období renesance, kterých bylo podstatně méně. Pro další období, tudíž 18. století, muzeum vystavovalo typické lidové šperky z Norska, oblasti dolního Labe a Vezery, Tyrolska, Salcburku či ze Švýcarska. Toto číslo ale upíralo zrak na nejmodernější provedení šperků z 19. století „...dost již bylo ušlechtilých kovů, stříbra či drahokamů z dřívějších dob,...“⁷⁹ U předmětů z konce 19. století si autor pochvaloval střídmost a lehkost výroby nových šperků.

Vyzdvihoval kvalitu a prospěšnost nových materiálů, ze kterých bylo možno vytěžit maximum. V sekci římských šperků se vystavovala želízka, nákrčníky, kruhy na krk,⁸⁰ náramky, přívěsky, spirály s cikádami. Bronzové předměty byly silně napadeny měděnkou, ačkoli autor článku ji popsal jako velmi pěknou. Bohužel si v této době neuvědomovali, jak proces napadení měděnkou dokáže přinést zkázu celému předmětu.⁸¹ Výstavu obohatily nalezené předměty v katakombách z období raného křesťanství.⁸²

Výstava historických obrazů proběhla v roce 1886 a byla vůbec jednou z prvních tohoto typu.⁸³ K návštěvě výstava zvala od čtvrtka 22. dubna a návštěvníky zajisté ohromila nepřeborným množstvím mužských či ženských portrétů. V tomto případě byla škála velmi pestrá, a proto byli k vidění lékaři, hudebníci, umělci, profesori, hospodáři, právníci a další. Dalo by se říct, že tvůrci výstavy chtěli vyzdvihnout osoby, které vešly ve známost v rámci celosvětového měřítka. Druhou skupinu tvořila díla známých severočeských umělců.

Jako prvního z nejvýznamnějších osobností uvádí článek Albrechta z Valdštejna, jehož bronzovou bustu mistrně zhotovil profesor Brenek. Na výstavě nechyběl kostým „přemožitele Turků“ Melchiora z Redernu. Za důstojného zástupce sklářského průmyslu tvůrci výstavy zvolili portrét Josefa Maxmiliána Kinsky a proto došlo k jeho umístění hned v první místnosti mezi výše zmíněnými pány. Malíři Josef Quaisser a Jacob Ginzel⁸⁴ se postarali o portréty duchovních, řečníků, ale i zakladatele reálného

78 Francké a římské šperky, kdy k jejich objevení výrazně napomohly české archeologické vykopávky.

79 Příloha, in: *Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums*, ročník 3, 1885, číslo 12.

80 Takzvané „torques“ se zahnutými konci.

81 Příloha, in: *Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums*, ročník 3, 1885, číslo 12.

82 Není uvedeno přesné místo určení nálezů.

83 *Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums*, ročník 4, 1886, číslo 5, s. 53–57.

84 O těchto dvou mistrech, ale nejen o nich, jsou krátké medailony na straně 55.

libereckého gymnázia Bischofa Chlumczanského. Práce těchto dvou umělců nebyla jediná, která se zapojila do výstavy.⁸⁵ V obrazové galerii nesměli chybět významní průmyslníci, z nichž většina zároveň tvořila organismus muzejního kuratoria.⁸⁶ Celkem muzeum zajistilo ke shlédnutí 179 historických portrétů, 115 prací od severočeských malířů a 61 děl od dalších mistrů. Většinu obrazů zapůjčili soukromníci ze svých sbírek.

Rok 1887 byl co do počtu výstav velmi bohatý. Nejdůležitější událostí tohoto roku se stala jubilejní výstava libereckého rodáka, profesora Rudolfa Müllera.⁸⁷ Jeho práce si liberecké muzeum velmi vážilo, což dosvědčuje i vídeňský *Allgemeine Kunst-Chronik*, který si povšiml jeho časté účasti na výstavách v kreslířském sále libereckého muzea. V tomto roce malíř oslavil své 70. narozeniny a muzeum mu chtělo dát speciální dárek. Vystavovalo se přes 100 prací od fotografie, malbu olejem či křídou až po rytinu. Uprostřed článku je umístěna kopie Madony s Ježíšem od Rudolfa Müllera, která se nachází v trutnovském městském kostele Narození Panny Marie a patřila mezi jeho stěžejní dílo. Růžencový oltář se nachází v postranní lodi kostela dodnes.⁸⁸

Druhá výstava patřila ukázkám kuchyňskému náčiní a stolování všeobecně. Článek podrobně popisoval vývoj jednotlivých náčiní. Výstava probíhala v květnu a obsahovala přibližně 500 exponátů různého uměleckého provedení či stáří.⁸⁹

Ve spolupráci s orientálním muzeem z Vídně si liberecká instituce zapůjčila sbírku indických předmětů.⁹⁰

V roce 1888 se konala výstava průmyslových škol z Liberecka.⁹¹ Výstavy se zúčastnilo 10 průmyslových škol, přičemž na Liberecku se jich celkově nacházelo 22. Bylo zde zastoupeno již tradiční sklářské a textilní řemeslo. Této výstavě se věnovaly

85 Objevila se díla od Josefa Führicha, Kandlera a Eduarda Kratzmanna.

86 Anton Richter, Ignaz Ginzkey, Gottlieb Möller, Franz v. Schmitt, Josef Riedel, Dr. W. Fleischer, Palme,...

87 *Rudolf Müller* se narodil v roce 1816 do rodiny tkalce plátna. Studoval v Praze, ve Vídni a v Mnichově. Maloval především církevní témata, obzvláště po roce 1848. Podílel se na výzdobě kostelů (například v Trutnově nebo v Salcburku).

88 VOJÁČEK, Karel: *Z historie trutnovských kostelů*, Trutnov 1997, s. 18.

89 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 5, 1887, číslo 6, s. 33.

90 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 5, 1887, číslo 7, s. 53.

91 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 6, 1888, číslo 5, s. 33.

dokonce 3 ročníky muzejních Zpráv. Informace o ní se dají rozdělit do menších seriálů, které zastupovaly jednotlivá odvětví průmyslu. V posledním závěrečném čísle šéfredaktor Albert Hofmann představoval jabloneckou uměleckoprůmyslovou školu, která navázala spolupráci se sklářskými školami v Novém Boru a Kamenickém Šenově. Autor článku odhaloval své obavy ohledně dalšího technologického vývoje ve sklářském odvětví. Všem třem školám přál mnoho sil a městům Nový Bor a Kamenický Šenov hodně sklářských úspěchů v celosvětovém konkurenčním boji.⁹² Cílem obou sklářských škol bylo dosažení italské kvality v oblasti hlubotisku, malby a dekorování sklářských produktů. V neposlední řadě Hofmann věnoval pozornost odborným školám v Děčíně a Teplicích, které se specializovaly na výrobu keramiky.⁹³ Ve Zprávě se nachází i zmínka o broušení drahokamů a granátů z turnovské dílny.

Dále se liberecké muzeum účastnilo společného projektu s Frýdlantem, kdy městu zapůjčilo své exponáty. Pro výstavu se speciálně uvolnily místnosti tamního Clamgallasovského zámku. Vystaveny byly i vzácné předměty zapůjčené z frýdlantského děkanství a arciděkanství. Muzejní Zprávy lákají návštěvníky na prohlídku poměrně rozměrného gobelínu z Flander či zlatem zdobených perských koberců z poloviny 17. století⁹⁴. Návštěvníci měli možnost si prohlédnout čínské kabáty s bohatou výšivkou nebo velká kolekce ručně tkaných výrobků od 15. až do 19. století.⁹⁵ Ovšem největší podíl z vystavených exponátů tvořily výrobky z ateliéru slečny Meyerové z Hamburku. O ukázkou bytového, především jídelního zařízení se postarala hojně zastoupená delfská keramika, italská a německá majolika, válcové sklo zdobené emailem nebo poháry zdobené rodovými erby. Pro milovníky vojenství mohly být zážitkem vystavené uniformy ze třicetileté války spolu ze zbraněmi. Sběrka palných zbraní patřila mezi jednu z největších. Není se čemu divit, Frýdlant patřil v době své největší éry slavnému vojevůdci Albrechtu z Valdštejna.

Zájem o tuto výstavu projevil i cestovatel Dr. Josef Plumert,⁹⁶ který výstavu shledal jako velmi zdařilou. Všeobecně tato výstava měla kladný ohlas a zřejmě proto jí bylo v muzejních Zprávách věnováno více prostoru. Jednalo se o skvělé spojení „starých“

92 Díky jeho článkům můžeme pochytit myšlenkové pochody a obavy z budoucnosti. Tak tomu bylo i v případě stavby nové muzejní budovy, kterou poměrně ostře kritizoval.

93 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 6, 1888, číslo 6, s. 50.

94 Jednalo se o dar šlechtičny Klotildy Clam-Gallasové.

95 Výrobky zhotovené v Itálii, Francii, Německu, Číně či Japonsku.

96 Dlouhá léta cestoval především po východní Asii.

a „nových“ výrobků. Přeci jen by se autorům výstavy dalo vytknout to, že nebyla laděna příliš tematicky jak tomu v případě putovních výstav bývalo zvykem. Jednalo se především o ukázkou nejhonosnějších předmětů na jednom místě. Zjistěte dávali autoři výstavy důraz také na to, aby se ve skvostném světle předvedl rovněž průmyslový frýdlantský spolek. Ten bohatě podpořil vznik výstavy. Poslední akcí pořádanou v tomto roce byla výstava obrazů Gustava Gräfa.

Dne 12. března 1889 byl sestaven itinerář budoucích krátkodobých výstav⁹⁷:

- výstava Gabriela Maxe 7. duben – 5. květen
- výstava keramiky od 26. května – 23. června
- výstava tepaných prací 29. červen – 21. červenec
- výstava šperků 15. září – 13. říjen

O výstavě Gabriela Maxe není mnoho zmínek v muzejních Zprávách proto, že muzeum se orientovalo umělecko-průmyslovým směrem, a proto výtvarnému umění nebylo věnováno dostatek prostoru. „*Gabriel Max se narodil v Čechách, později se však natrvalo usadil v Mnichově. V letech 1879–1883 působil na mnichovské Akademii jako profesor historické malby a jeho škola se stala pojmem. Nejčastěji ho zaujal náboženský, mytologický a historický námět, ale úspěšně také portrétoval a ilustroval.*“⁹⁸ Pocházel z umělecky nadané rodiny. Byl švagrem Rudolfa Müllera a zřejmě díky této známosti mohl prezentovat svá díla v Severočeském průmyslovém muzeu. V současné době si lze prohlédnout jeho dvě práce, *V odkvětu* a *Zátiší (Dívka se spinetem)*, ve stálé expozici Oblastní galerie Liberec, jako odkaz Heinricha Liebiega.

Ze všech čtyřech zmíněných výstav je v muzejních Zprávách nejvíce prostoru věnováno keramice. Návštěvníci měli možnost si prohlédnout berlínskou keramiku, výrobky saské míšeňské manufaktury a francouzské výrobky zhotovené technikou *pate-sur-pate*.⁹⁹ Muzejní Zprávy zmiňovaly práci firmy Villeroy & Boch, která měla svou filiálku v Bruselu, kde se zhotovoval design keramiky. Firma vyráběla imitaci delfské fajáns a znojenské majoliky. Jako další firmu zmiňovaly muzejní Zprávy novoborskou C. F. Boseck & Co. Zaměřovala se na květinový dekor, především u čajových souborů

97 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 7, 1889, číslo 3, s. 23.

98 MATOUŠKOVÁ, Eliška: Pozn. 3, s. 74.

99 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 7, 1889, číslo 6, s. 41.

nebo váz. Firma se mimo jiné zaměřovala na imitaci práce Richarda Ginoriho. Za největší kolekci delfské, míšeňské a jihoněmecké fajáns muzejní Zprávy označily sbírku, která se nacházela na Clam-gallasovském zámku ve Frýdlantu.¹⁰⁰

Od 1. září do 7. října **1891** probíhala výstava studentských prací kreslířské školy. Vystavovalo se přibližně 200 maleb a kreseb. Bohužel v muzejních Zprávách nejsou uvedena konkrétní jména studentů a tak si nemůžeme udělat představu o vystavených pracech. K vidění byla i díla žen, které mezi nejčastěji používané motivy používaly květiny v kontrastu s průmyslem. Náměty, které vytvářely, se mohly využívat jako dekorace tapet, pohárů či talířů.

Ke konci prosince muzeum uspořádalo výstavu, která se orientovala na novou budovu radnice. K vidění byl cyklus malovaných námětů pro okenní terče. O jejich zhotovení se postarala firma Türcke & Schlein ze Žitavy a majitel malírny skla Karel Meltzer ze Skalice u Nového Boru, kterého v malírenském oboru muzejní Zprávy označovaly za mistra. Dále na tuto prosincovou výstavu navázaly práce ze sklářského malírenského institutu Eduarda Kratzmanna z Budapešti a malíře historického skla Wenzela Schwarze z Drážďan. Wenzel Schwarz vystavoval své barevné skici, kartony a fotografie. Eduard Kratzmann vystavoval své barevné náčrty okenních skel. Zároveň se oba dva umělci stali novými členy libereckého muzejního spolku. Návštěvníci si mohli prohlédnout umně zhotovené erby nejvyšších protektorů muzea.¹⁰¹ Výstavu jejich děl bylo možno navštívit od 20. prosince 1891 do 4. ledna 1892. Prakticky se jednalo o výběrové řízení na vybavení nové radnice.

V tom samém období, ale o patro výš, probíhala od **20. prosince 1891 do 4. ledna 1892** poměrně pokroková výstava o prevenci havárií.¹⁰² Výstava měla poukázat na modernizaci v průmyslových továrnách, kde se na přední místa staví zdraví a bezpečnost pracovníků.

100 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 7, 1889, číslo 6, s. 42.

101 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 9, 1891, číslo 4, s. 61–62.

102 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 9, 1891, číslo 4, s. 62.

15. ledna 1892 proběhlo otevření speciální výstavy orientální kovodělné práce, kterou vlastnilo Obchodní rakouské muzeum. Největším lákadlem podle Zpráv byla zápůjčka sta japonských šablon.¹⁰³

7. května 1893 proběhla výstava nových akvizic v kreslířském sále. Vystavovaly se sbírky zakoupené během posledních třech let. Zprávy hovořily o nejzajímavější sbírce čítající tři tisíce hodiněk, jejichž původními majiteli byli pánové ze Šluknova. Mimo jiné muzeum nabídlo návštěvníkům model litografického rychlolisu od Josefa Michlera.

Muzeum se v roce 1893 inspirovalo dvěma putovními výstavami, které proběhly v Chebu a v Ústí nad Labem. Instituce vytvořila vlastní putovní výstavu s názvem Severočeské průmyslové muzeum. Oproti Chebu liberecká instituce nabídla dvojnásobek předmětů ke shlédnutí.¹⁰⁴ Výstava Severočeského průmyslového muzea byla zapůjčena na oplátku chebskému a ústeckému muzeu. Návštěvníci se mohli seznámit se všemi obdobími a technikami. Od keramiky po sklářské výrobky, od techniky emailu po glazuru. Patrně za nejvýznamnější exponát lze označit holandský nábytek z roku 1631 a dále předměty zhotovené ze slonoviny. Z liberecké provenience byly představeny zejména textilní výrobky. Malá výstava, která se uskutečnila v muzeu, se týkala modelu bývalé liberecké radnice, jejímž zhotovitelem byl Wenzel Roscher.¹⁰⁵ Hodinový stroj zhotovil Eduard Neuwinger.

Od **2. února 1894** muzeum zpřístupnilo výstavu prací studentů kreslířského sálu.¹⁰⁶ Účinkování studentů na výstavách se stalo každoročně vyhledávanou záležitostí. V některých případech se stávalo, že výstava kreslířského sálu patřila mezi nejdůležitější událost muzejního roku a neplnila pouze doplněk k hlavním výstavám, jak by se dalo očekávat. Tato situace nastávala vždy ke konci roku nebo na začátku nového roku, kdy byly prezentovány nové práce studentů. Výstava seznamovala s novými technikami a postupy.

¹⁰³ Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 10, 1892, číslo 1, s. 13–14.

¹⁰⁴ Chebské muzeum zapůjčilo 297 předmětů, kdežto Liberec jich poskytl 668.

¹⁰⁵ Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 11, 1893, číslo 2, s. 43.

¹⁰⁶ Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 12, 1894, číslo 1, s. 25.

Musíme rozlišovat výstavy studentů kreslírny a výstavy odborných škol. Vystavující odborné školy tvořily pestrou škálu. Ve dnech od **12. srpna až do 2. září roku 1894** byla v muzeu k vidění díla zhotovená nejen studenty libereckých škol, ale z ostatních měst nacházejících se v okolí, jako Jablonec nad Nisou, Rokytnice nad Jizerou či sklářské město Nový Bor.¹⁰⁷ Po převzetí muzejních Zpráv do rukou Gustava Edmunda Pazaurka, který se orientoval především na sklářství, se zřejmě šéfredaktor rozhodl pro vyzdvihnutí sklářského oboru, protože v něm nastávala výrobní krize.

Jednou ze speciálních výstav uspořádaná ve čtvrtém čtvrtletí roku 1894 byla výstava pastelů a akvarelů Roberta Stübchen-Kirchnera, ředitele uměleckoprůmyslové školy v Jablonci nad Nisou. Samotný ředitel se zabýval žánrovou malbou a portrétováním. Výstava vznikla na počest 50. narozenin průmyslníka Oscara Klingera, který velkou měrou přispíval na rozvoj mladých talentů.¹⁰⁸

Druhá speciální výstava byla zasvěcena malovanému porcelánu Františka Wagnera. Zprávy pro zajímavost uváděly počty návštěvníků a množství zakoupených uměleckých prací.¹⁰⁹

17.–20. ledna 1895 se uskutečnila výstava studentských rukodělných prací.¹¹⁰ Muzeum zároveň zahrnulo do svého repertoáru výstavu zaměřenou primárně pro ženskou populaci. Dámy si mohly prohlédnout originální umělecké výšivky zhotovené na šicím stroji Singer firmou C. Neidlingera.

31. březen–5. květen 1895 proběhla výstava kolekce starých orientálních knižních vazeb zapůjčených z obchodního vídeňského muzea.¹¹¹

9.–30. červen 1895 se uskutečnila výstava prací anglického malíře a kreslíře Waltera Crana, která navazovala na výše zmíněnou výstavu. Malíř Walter Crane byl

107 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 12, 1894, číslo 2, s. 24.

108 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 12, 1894, číslo 4, s. 58.

109 Výstavy se zúčastnilo 1. 044 návštěvníků a proběhly dva prodeje malovaného porcelánu.

110 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 13, 1895, číslo 1, s. 16.

111 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 13, 1895, číslo 2, s. 37.

především znám díky ilustracím knih pro děti. Jeho nejznámějším dílem je *Most života* a *Amor omnia vincit*.¹¹²

Otevření speciální výstavy v posledním čtvrtletí roku 1895 proběhlo 15. září. Tentokrát se jednalo o výstavu tapet. Sbírkou byla zapůjčena od vídeňského obchodního muzea. Vystaveny byly předměty anglické a francouzské nejmodernější produkce. Francouzští vzorkaři se inspirovali historickými událostmi. V Anglii měly rozhodující vliv vzory Waltera Craneho a Kate Greenway.¹¹³

Dne **9. ledna 1896** se v prostorách radnice uskutečnila výstava soutěžních návrhů na novou muzejní budovu.¹¹⁴ Výstavy se zúčastnilo šest architektů, kteří předložili vyplacené plány, jmenovitě: Friedrich Ohmann z Prahy, Joseph Maria Olbrich z Vídně, Robert Raschka také z Vídně, Kuder Müller ze Štrasburku, Emil Hagberg z Berlína a Robert Stübchen-Kirchner z Jablonce nad Nisou. Návrhy shlédlo během 14 dní 6.353 obyvatel, což platilo za běžnou celoroční návštěvnost muzejních sbírek.

Ve druhém čtvrtletí roku 1896 tvořily výstavu práce studentů kreslířské školy, které vznikly pod vedením muzejního asistenta Carla Lederleho. Dočasně se vystavovaly i nejnověji nabyté předměty jako tepaná rokoková skříňka od Ulbricha a Okelmanna z Frýdlantu, bronzová socha od místního tvůrce Eduarda Gerharta a kolekce rytého skla ze 17. století věnované Františkem Clam-Gallasem.

V roce **1896** se do muzea vrátila zpět putovní výstava Severočeské průmyslové muzeum, která byla vypůjčena v roce 1893 do Ústí nad Labem a do Chebu. Objevil se zde problém s nedostatkem místa pro umístění sbírkových předmětů. Jednalo se přibližně o návrat 715 předmětů sbírky, a proto padlo rozhodnutí o roztřídění sbírky do okolních měst.¹¹⁵

112 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 13, 1895, číslo 3, s. 71.

113 Kate Greenway byla též ilustrátorkou dětských knih.

114 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 14, 1896, číslo 1, s. 26.

115 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 14, 1896, číslo 4, s. 68.

18. října 1986 proběhla výstava místní liberecké malířky Marie Wildner.¹¹⁶ Stalo se tak vůbec poprvé, kdy celá výstava byla zasvěcena dílu mladé ženy a teprve druhá výstava, která se věnovala malbě mimo okruh kreslířské liberecké školy.¹¹⁷

Ve druhém čtvrtletí roku 1897, od 16. května do 13. června, byla uspořádána výstava za pomoci Prof. Dr. Alwina Schultze z Prahy, který nejenže pomohl s datací jednotlivých exponátů, ale sám jich několik dokonce zapůjčil. Návštěvníci si mohli prohlédnout přibližně 121 textilních exponátů v rozmezí 17. až 19. století.¹¹⁸ Vystavovaly se kompletní oděvy zhotovené z kvalitních materiálů. Jejich určení prováděl právě historik Prof. Dr. Alwin Schultz. Po ukončení výstavy v Liberci byla přemístěna do Ústí nad Labem a dále do městské části Děčín-Podmokly.

Největším lákadlem tohoto roku byla bez pochyb výstava Tiffanyho, kterou uspořádal S. Bing z Paříže. I v tomto ročníku jsou zmiňovány potíže s nedostatkem prostoru. Vedení muzea se ale v dalších odstavcích chválilo, jak dokonale tento problém vyřešilo a dokonce mohlo vystavovat výrobky tolik zvučné firmy, jakou je Tiffany & Co.

Druhou, menší výstavu, tvořily galvanoplastické výrobky firmy Christofle & Cie.¹¹⁹ Výstavu obohatily práce truhláře Franze Schwarzbacha a malíře Franze Wildnera.

Na závěr roku 1897 se uskutečnila výstava moderních francouzských plakátů, anglických látek a nábytku. Vše pocházelo od mecenáše Františka Clam-Gallase, který slavnostně otevřel 6. listopadu téhož roku. Užitékové předměty zapůjčila rodina Ginzkeyů. Mezi nejvzácnější patřil lustr od Gallého.¹²⁰

116 Uměleckého vzdělání se jí dostalo v Mnichově a Kasselu díky stipendiu, které jí udělilo město Liberec. Byla považována za velmi odvážnou umělkyni, jejíž olejomalby hraničily s drzostí. Zasedání libereckých obchodníků s uměním se rozhodlo uspořádat slavnostní oběd na její počest. Toto se uskutečnilo dne 2. listopadu za účasti Ignaze Porscheho, Antona Herzoga, Carla Czastky a Adolfa Dobera.

117 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 14, 1896, číslo 4, s. 95.

118 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 15, 1897, číslo 2, s. 51.

119 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 15, 1897, číslo 3, s. 76.

120 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 15, 1897, číslo 4, s. 97–98.

Rok 1898 tradičně otevřela výstava studentů kreslířské školy. Největším lákadlem byla okna zhotovená z opálového skla americké provenience. Své práce vystavovala souběžně i hamburská firma Engelbrecht.

Zároveň probíhala výstava Alexandra Jaraye, který vynikal v tvorbě figurálních plastik.¹²¹ Ve druhém čísle se psalo o výstavě předmětů z baziliky svatého Vavřince a svaté Ludmily z Jablonného v Podještědí.

Třetí číslo roku 1898 upozorňovalo na poslední výstavu konanou ve staré budově. Pro toto slavné ukončení představitelé muzea vybrali mladého pražského malíře Gustava Croye.¹²²

Za projev loajality vůči habsburské dynastii měla sloužit plánovaná výstava na rok 1898, která měla být věnována jubilejnímu výročí vlády Jeho Výsosti. K uskutečnění nedošlo vzhledem k dějinným událostem.¹²³

Liberecká výstava zlatníků v roce 1900

Důležitým prvkem, proč se uskutečnila tato výstava byl fakt, že měla oslavit 500 let práce zlatníků nejen na Liberecku, ale i ostatních významných zlatnických es ze zahraničí. Seznamovala návštěvníky s technikami používanými na jihu Evropy až po Skandinávii. K vidění byly exponáty od 15. století až 20. století. Největším lákadlem se zajisté staly práce od Jamnitzera. Této výstavě předcházela v roce 1885 výstava šperků, kterou pořádalo Severočeské průmyslové muzeum a její úspěch zřejmě povzbudil kurátory do dalších let uspořádat výstavu mnohem většího rozsahu. Ten pravý čas ji uspořádat nastal v prosinci v roce 1900. Z dochovaných fotografií si můžeme povšimnout, jak se aranžovaly výstavy. Kladl se důraz na plastičnost a cílem bylo vyzvednout i praktičnost vystavených exponátů.

Zapůjčené předměty pocházely mimo jiné i z moravského průmyslového muzea v Brně, rakouského muzea pro kulturu a průmyslu ve Vídni a zápůjčky poskytl

121 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 16, 1898, číslo 1, s. 26.

122 Mimo jiné se věnoval tvorbě uměleckých pohledů.

123 Úmrtí Alžběty Bavorské dne 10. září 1898.

i uměleckoprůmyslové muzeum v Praze. Většinu předmětů zapůjčili i členové muzejního spolku. Jmenovitě mohu uvést přední představitele muzejního kuratoria jako Willi Ginzkey, Franz Clam-Gallas a Heinrich Liebieg. Tuto výstavu rozšířili o cenné předměty nejen muži. Z dam, které se aktivně účastnily na mecenášství, můžeme jmenovat E. Prade, Helene von Schmitt, či slečnu Sofie Stiassny. Své práce do výstavy zapůjčila i firma Christofle & Co. z Vídně, Carl Haas z Vídně a Arthur Krupp z Vídně.¹²⁴

Začátek roku 1901 otevřela výstava kreslířského sálu. Byla zaměřena na práci dámského kurzu kreslení, přičemž byly vystaveny výrobky zhotovené v roce 1900.¹²⁵

Od **12. ledna 1901** probíhala výstava medailí. Libereckou sbírku medailí doplnilo rakouské muzeum. K vidění byly též medaile zapůjčené od lékárníka Dworaka, Franze Peukerta z Vratislavic nad Nisou, Arthura Kruppa, jenž zapůjčil politicko-satirickou novoroční medaili.¹²⁶

Třetí větší výstavou v prvním čtvrtletí roku 1901 byla výstava moderních plakátů od roku 1897. Za její vznik muzeum vděčilo Dr. Sponselovi a drážďanskému výrobcí plakátů Richterovi.¹²⁷

V libereckém muzeu podnikl výstavu architekt Heinrich Wolf z Vídně. Návštěvníci si mohli prohlédnout fotografie jeho nejnovějších prací. Spolupracoval s firmou Hansa-Fabrik Iven & Co.¹²⁸

Ve druhém čtvrtletí roku 1901 muzeum pořádalo výstavu vnitřního moderního zařízení. Ložnici a pánský salon zařídila firma Friedrich Otto Schmidt z Vídně. Nábytek zhotovila firma Czastka, řezbářské práce provedl Herzog a okna Bartel. O celkový design místností se postaral Josef Führich. Tyto ukázkové místnosti sloužily

124 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 18, 1900, číslo 4, s. 94.

125 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 19, 1901, číslo 1, s. 23.

126 Tamtéž, s. 23.

127 Tamtéž, s. 23.

128 Tamtéž, s. 24.

k prezentaci nejmodernějších vymožeností a poukazovaly na pohotovost místních firem přizpůsobit se novějším trendům.¹²⁹

Poslední výstava v roce 1901 byla zasvěcena krajkám a to především těm, které vznikly při hlavním krajkářském kurzu ve Vídni. O jejich zhotovení se postaraly Ida Freyberg, baronka Gabriele Grancy, slečna Lina Hecke a slečna Jahn von Vonau. Výstavu si bylo možno prohlédnout ve dnech 23. července až do 15. září 1901.¹³⁰

Začátek roku **1902** opět otevírala výstava kreslířského sálu. Po ní následovala výstava ex libris. Exponáty do výstavy zapůjčil Rudolf Neumann.¹³¹ Za speciální výstavu se považovalo dílo anglického malíře Burne Jones. Muzeum vystavovalo jeho významná díla, která výstava doplňovala o německé fotografie.¹³² Hlavní sál souběžně obohatily barevné japonské dřevoryty ze 17. a 18. století. Největším lákadlem bylo dílo od Emila Orlika ze století devatenáctého.¹³³

Od 26. ledna **1903** probíhala výstava keramiky. Zprávy nezacházely bohužel do podrobností a tak tento soupis nemůže poskytnout menší přehled vystavených předmětů či manufaktur.¹³⁴ Dále také velmi stroze komentovaly výstavy rakouského malířství. Dozvídáme se o vystavené práci Hermine Ginzkey, Karla Lederleho, Mathilde Wildt a Hanse Wolfa. Výstavu zahájil vídeňský akademický malíř Hans Temple a probíhala od 4. října do 1. listopadu.¹³⁵

V roce **1904** se pořádala výstava osvětlovacích těles, starých mědirytin, plakátů a výstava olejomaleb Mathilde Wildt.¹³⁶

129 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 19, 1901, číslo 2, s. 41.

130 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 19, 1901, číslo 3, s. 67.

131 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 20, 1902, číslo 1, s. 29.

132 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 20, 1902, číslo 3, s. 75.

133 Tamtéž, s. 75.

134 Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročník 20, 1902, číslo 4, s. 115.

135 Tamtéž, s. 115.

136 Kolektiv autorů: Pozn. 1, s. 72.

Na podzim **v roce 1905** se objevily první návrhy na uspořádání výstavy prací odborných učitelů. Měla být uspořádána jako předvoj před konáním velké liberecké výstavy.

V roce 1905 byla uspořádána výstava novoročních přání spolu s výstavou plakátů. Nemluvě o výstavě ex libris, kterou opět poskytl Rudolf Neumann.

Od 23. března probíhala výstava plánů na nový okresní chudobinec ve Vratislavicích nad Nisou. Od 2. dubna liberecké muzeum navázalo na spolupráci s rakouskými uměleckoprůmyslovými školami a vystavilo jejich stěžejní kreslířské práce.¹³⁷

V tom samém roce, přesněji od 7. května 1905, probíhala výstava českolipského rodáka a malíře Roberta Leinwebera. Jednalo se o olejomalby, kresby a studie. Jeho dílo se vystavovalo spolu s přehlídkou prací Josefa Kriehuberse. Výstavu obohatila sádrová socha talentovaného a nadějného umělce z Raspenavy, Heinricha Scholze.¹³⁸

Po ukončení výše zmíněné výstavy, což bylo na konci června, následovala výstava věnovaná Františku Josefovi.¹³⁹

137 Muzejní časopis blíže neseznamuje s konkrétními školami.

138 Sochařské dílo nese název „pomíjivost života“.

139 V tomto případě jde muzejní časopis dopodrobna. Dozvídáme se, že výstava o císaři byla přesunuta z hlavního prostoru do přednáškového sálu.

10 Výstavy Severočeského průmyslového muzea 1906–1913

S přeměnou muzejních Zpráv na muzejní časopis došlo ke změně v sekci určené výstavám. Nově se nacházely v sekci *Činnost muzejního kuratoria za minulý rok*, kdežto dříve se informace objevovaly většinou na závěr samotné *kroniky Severočeského průmyslového muzea*. Podstatně významnější a větší výstavy se prezentovaly v samostatné kapitole a ve větším rozsahu, což zůstalo stejné jako ve starších číslech.

Uprostřed května roku **1906** byla zahájena liberecká výstava, do níž patřil cyklus německo-českých hudebníků.¹⁴⁰ Jednalo se o vůbec první větší hudební výstavu tohoto typu u nás.¹⁴¹ Muzejní časopis obzvlášť vyzdvihuje zdobený dřevoryt *Pontificale Romanum* z roku 1593. Ovšem za zajímavou platila rozsáhlá sbírka Karla Luythona, jenž fungoval jako varhaník na dvoře císaře Rudolfa II. Dále se objevují hudebníci jako Christophorus Demantius z Liberce, Hans Leo Hasler, jehož rodištěm byl Jáchymov, Andreas Hammerschmidt coby mostecký mistr a jako poslední mistr byl zmíněn raně novověký Johann Kaspar Ferdinand Fischer s dílem *Les Pièces des Clavessin*. Vystavovaly se ručně malované kancionály z poloviny 16. století. Za největší poklad byl považován vystavený Žlutický kancionál.¹⁴² Franz Moissl zmiňuje podobnost Žlutického kancionálu s antifonářem, který byl uložen v hejnickém klášteře.¹⁴³ Pro historiky zabývající se hudebním odvětvím se stal největším objevem v této době starý broumovský rukopis s tzv. neumy.¹⁴⁴ Výstavu obohacovala práce největších hudebních mistrů, jakými byli Wagner, Liszt či Beethoven.

V roce **1907** se uskutečnily celkem tři výstavy, které byly zasvěceny textilu, grafickému dílu umělců Klingera a Liebermann a anglickému umění.

140 Autorem článku je Franz Moissl.

141 Zeitschrift des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, Neue Folge, ročník 1, číslo 2, s. 49.

142 V textu se zmiňují všeobecně známé informace o dílně Jana Táborského, která dílo dokončila. Na jeho práci se podílel samotný Jan Táborský a Fabian Polierer.

143 Podle jeho poznámek ho nejvíce ohromily malované iniciály.

144 Jedná se o soustavu poměrně složitých značek a symbolů, které slouží k hudební notaci. Tyto rukopisy byly dále nalezeny i v Ústí nad Labem, Teplicích a Prachaticích. Jsou ale mladšího data a to z 16. století.

Podrobnější informace o nich nejsou v muzejním časopise blíže specifikované. Nedostává se tradičních informací, jakými byla například délka trvání výstavy. Severočestští učitelé odborných škol uspořádali v létě malou výstavu, kterou během následujících dvou let včlenili do putovní výstavy spolku rakouských umělecko-průmyslových muzeí. Místo toho je shrnutí loňského roku zaměřeno na finanční situaci muzea¹⁴⁵ a další obvyklé podkapitoly věnované úmrtím členů muzejního spolku či novým přírůstkům do muzejní sbírky.

V roce **1908** se stala největším počinem výstava Rudolfa Schramma, která návštěvníkům představovala rytiny, litografie či pastely se zvířecím motivem. Muzejní časopis z roku **1909** uváděl putovní výstavu sklářských produktů z Nového Boru a Kamenického Šenova, výstavu vídeňských umělkyň činných v leptářském klubu, výstavu moderních anglických a francouzských grafických listů a výstavu umělecko-průmyslových předmětů soutěžících o cenu Annie Hystakové z Brna, Felixe Masoula a Henryho Hamma z Paříže

V roce **1910** návštěvníci shlédli tradiční výstavu kreslířského a malířského kurzu.¹⁴⁶ Poté následovala expozice profesora Hegenbartha.¹⁴⁷ Spolu s ním vystavovali další liberečtí umělci, jako například slečna Stolzenberg, Karl Reiss, Walter Cocl či Hilda Schicht. Poslední uvedenou výstavou za rok 1910 byla výstava spolku povznesení krajkářství ve Vídni.¹⁴⁸

V roce **1911** proběhla výstava kreseb libereckých umělců. Muzejní časopis zmiňoval rytiny od Karla Reisse, práci profesora Siegfrieda Laboschina či libereckého rodáka Franze Plischkeho, který tou dobou žil ve Španělsku.

S nově osvojenými technikami v oblasti kresby a malby seznamovala výstava věnovaná autorům, kteří se zúčastnili kreslířského kursu.

145 V tomto roce byla sepsána petice za účelem vylepšení finanční podpory. Největšího příspěvku se muzeum dočkalo od ministerstva financí v hodnotě 20.000 K. Mezi uvedenými přispěvateli se objevuje ministerstvo kultury a školství, liberecká a bilinská spořitelna, liberecký průmyslový spolek, zastupitelstvo města Trutnov a Děčín. Stejně instituce se objevují i v roce 1908.

146 Zeitschrift des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, Neue Folge, ročník 4, 1910–1911, číslo 1, s. 47.

147 Tamtéž, s. 48.

148 Tamtéž, s. 48.

Za zajímavou lze označovat výstavu empírových gobelínů pocházejících z vratislavické dílny Ignaze Ginzkeye. Po velmi dlouhé době se objevila výstava z textilní oblasti.

Muzejní knihovna se v tomto roce chlubila vlastní výstavou o nově získaných přírůstcích.

Akademičtí malíři nebyli též pozadu. Do výstavy, jež se konala ke konci roku 1911, svá díla zahrnul Walter Cocl a jeho manželka Lisbeth Walter-Bogner.

Muzeum dalo prostor výstavě o malých úřednících a dělnících.

Za rozsáhlou výstavu mohla platit ukázka prací libereckého rodáka Huga F. Kirsche. K vidění byla početná keramika a sochy. Výstavu doplňoval mozaikový obraz Adolfa Rudolfa z Krásné Lípy a o další práce profesora ze státní průmyslové školy Wilhelma Weisse.¹⁴⁹

Pro rok **1912** muzejní časopis oznamoval 7 výstav. Mezi první se řadila výstava moderních německých, anglických a francouzských rytců. Samostatnou výstavu tvořila rytecká díla německo-českých mistrů. Dále modely a plány architektů Kühna a Fanty, kteří oba dva pracovali jako profesori na státní průmyslové škole. Muzeum vystavovalo po velmi dlouhé době umělecké knižní vazby a předsádky. Tentokrát pocházely z dílny Maxe Engeho z Hejnice. Rok 1912 uzavírala ukázka ze sbírek medailí a plaket od francouzských a rakouských tvůrců.

Za putovní výstavu platilo mohamedánské umění pocházející z Mnichova. Samotný závěr roku uzavírala speciální výstava od akademického malíře Wenzela Franze Jägera z Raspenavy.

Muzeum se po těchto sedmi výstavách chlubilo celkovou návštěvností 24 329 osob.¹⁵⁰

V červenci roku **1913** proběhla putovní výstava rakouského spolku Werkbund. Dále se návštěvníci muzea mohli těšit z výstavy soch a maleb od Herminy Ginzkey z Vratislavic nad Nisou.¹⁵¹ Spolu s ní vystavovala Nora von Zumbach z Vídně. Tato výstava probíhala dva měsíce.

149 Zeitschrift des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, Neue Folge, ročník 7, 1912, sešit 1, s. 39.

150 Zeitschrift des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, Neue Folge, ročník 8, 1913, sešit 1, s. 38.

151 Zeitschrift des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, Neue Folge, ročník 8, 1913, sešit 2, s. 103.

V říjnu doplnila expozici muzea výstava fotografií spolku Lichtbild spolu s malbami Franze Plischke. Výstavu reklamního umění si muzeum vypůjčilo z německého muzea pro umění a obchod v Hagenu ve Vestfálsku.¹⁵²

V listopadu dobíhala výstava fotografií spolku Lichtbild, kterou vystřídala výstava tří návrhů na zhotovení pomníku Františku Josefovi ve Vratislavicích nad Nisou.¹⁵³

Měsíc prosinec, roku 1913 patřil německým, francouzským a anglickým leptům. Vůbec poslední výstavou zmíněnou v muzejním časopise se stala pozůstalost malíře severozápadních Čech Aloise Kirniga.¹⁵⁴

152 Zeitschrift des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, Neue Folge, ročník 8, 1913, sešit 2, s. 103.

153 Zeitschrift des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, Neue Folge, ročník 8, 1913, sešit 2, s. 104.

154 Tamtéž, s. 104.

11 Komentovaný a chronologicky sestavený soupis výstav *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*

1. Výstava ručních prací, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 1, 1883, číslo 2, s. 2.
Výstava věnována především ženské populaci. Slavnostní otevření proběhlo 30. května.
2. Exportní výstava, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 1, 1883, číslo 1, s. 2.
Věnována sklářskému odvětví a to především novoborské sklárně.
3. Orientální výstava, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 1, 1883, číslo 5, s. 1–9.
Putovní výstavu zapůjčilo vídeňské muzeum. Probíhala ve dnech 20. června až 10. července. Byla velmi dobře propagována oproti pozdějším uskutečněným výstavám.
4. Stálá výstava, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 3, 1885, s. 36.
Ve spojitosti s touto výstavou se objevuje nervozita ohledně nevyhovujících výstavních prostor. Více informací o exponátech není dostupných.
5. Výstava studentských prací odborné školy z Jablonce nad Nisou, tamtéž, s. 36.
6. Výstava šperků, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 3, 1885, číslo 12, příloha.
K vidění bylo 250 exponátů pocházejících především ze soukromých sbírek.
7. Výstava historických obrazů, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 4, 1886, číslo 5, s. 53–57.
Vůbec první výstava výtvarného umění. Byla zaměřena na přední osobnosti severních Čech.
8. Jubilejní výstava profesora Rudolfa Müllera, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 5, 1887, číslo 2, s. 13.
Výstava váženého libereckého malíře Rudolfa Müllera, která byla uspořádána k jeho 70. narozeninám.

9. Výstava kuchyňského náčiní a stolování, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 5, 1887, č. 4, s. 33.
Návštěvníci si mohli prohlédnout přibližně 500 exponátů různého stáří a provenience.
10. Výstava sbírky indických předmětů, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 5, 1887, číslo 7, s. 53.
Opět zapůjčeno z vídeňského muzea.
11. HOFFMAN, ALBERT: Výstava prací průmyslových škol z Liberecka, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 6, 1888, číslo 5, s. 33.
Významná výstava, které se zúčastnilo 10 průmyslových škol. Zastoupeno bylo již tradiční sklářství a textilnictví.
12. Výstava keramiky, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 7, 1889, číslo 6, s. 41–42.
13. Výstava Gabriela Maxe, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 7, 1889, číslo 3, s. 23.
14. Výstava tepaných prací, tamtéž, s. 23.
15. Výstava šperků, tamtéž, s. 23.
16. Výstava studentských prací kreslířské školy, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 9, 1891, číslo 4, s. 61–62.
Malby a kresby. Spojení průmyslu a něžných květín. Vystavené práce měly sloužit jako návrhy na výrobu tapetových dekorací či dalších užitkových předmětů.
17. Výstava o prevenci havárií, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 9, 1891, číslo 4, s. 62.
O modernizaci průmyslových továren.
18. Výstava orientálních prací zhotovených z kovu (sbírka vypůjčena od rakouského Obchodního muzea), in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 10, 1892, číslo 1, s. 13–14.
Výstava zapůjčených japonských šablon.
19. Výstava dámského kroužku, tamtéž, s. 13–14.
Slavnostní otevření dámského kroužku si zasloužilo také menší výstavu v kreslířském sále.
20. Výstava nových akvizic, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 11, 1893, číslo 1, s. 28.
Návštěvníci si mohli prohlédnout zakoupené či získané exponáty za poslední tři roky.

21. Výstava modelu bývalé liberecké radnice, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 11, 1893, číslo 2, s. 43.
Autorem modelu byl Wenzel Roscher.
22. Výstava kreslířské liberecké školy, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 12, 1894, číslo 3, s. 33–41.
23. Výstava odborných škol, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 12, 1894, číslo 2, s. 24.
24. Výstava pastelů a akvarelů profesora Roberta Stübchen-Kirchnera, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 12, 1894, číslo 4, s. 58.
Robert Stübchen-Kirchner byl ředitelem Uměleckoprůmyslové školy v Jablonci nad Nisou. Nejen, že zastával tuto funkci, ale velmi rád tvořil žánrovou malbu.
25. Výstava rukodělných studentských prací, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 13, 1895, číslo 1, s. 16.
Výstava výšivek zhotovených na šicím stroji Singer.
26. Výstava kolekce starých orientálních knižních vazeb, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 13, 1895, číslo 2, s. 37.
Opět se jednalo o zápůjčku z Obchodního rakouského muzea ve Vídni.
27. Výstava pastelových portrétů ředitele Stübchen-Kirchnera z Jablonce nad Nisou a jabloneckých odborných učitelů Blahy, Zimmera a Zitteho, tamtéž, s. 37.
28. Výstava anglického malíře Waltera Crana, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 13, 1895, číslo 2, s. 37.
Walter Crane byl ilustrátorem dětských knih.
29. Výstava tapet, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 13, 1895, číslo 3.
Práce francouzských a anglických vzorkařů.
30. Výstava soutěžních návrhů na novou muzejní budovu, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 14, 1896, číslo 1, s. 26.
Nejdůležitější výstava v celé historii muzea. K vidění byly návrhy předních architektů.
31. Výstava studentů kreslířské školy, tamtéž, s. 26.
Práce studentů vedl asistent Carl Lederle.
32. Jubilejní výstava jeho Výsosti 1898 (neuskutečnila se), in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 14, 1896, číslo 2, s. 48.

33. Putovní výstava, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 14, 1896, číslo 4, s. 68.
34. Výstava malířky Marie Wildner, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 14, 1896, číslo 4, s. 95.
Netradiční výstava nadějně liberecké malířky.
35. Výstava Alwina Schultze, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 15, 1897, číslo 2, s. 51.
Výstava se vzájemně doplňovala s výstavou Tiffanyho.
36. Výstava Tiffanyho skla, tamtéž, s. 51.
Výstavu uspořádal S. Bing z Paříže.
37. Výstava galvanoplastických výrobků, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 15, 1897, číslo 3, s. 76.
38. Výstava moderních francouzských plakátů, anglických látek a nábytku, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 15, 1897, číslo 4, s. 97–98.
39. Výstava kreslířské školy, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 16, 1898, číslo 1, s. 25.
40. Výstava Alexandra Jaraye, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 16, 1898, číslo 1, s. 26.
Výstava figurálních plastik.
41. Výstava pražského malíře Gustava Croye, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 16, 1898, číslo 3, s. 68.
Výstava pražského malíře. Poslední výstava uskutečněná ve starých zapůjčených prostorách muzea.
42. Výstava zlatníků, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 18, 1900, číslo 4, s. 94.
Výstava vzácných exponátů 15.–20. století.
43. Výstava kreslířského sálu, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 19, 1901, číslo 1, s. 23.
Výstava byla věnována tvorbě dámského kurzu.
44. Výstava medailí, tamtéž, s. 23.
45. Výstava moderních plakátů, tamtéž, s. 23.
Návštěvníci si mohli prohlédnout vývoj plakátu od roku 1897.
46. Výstava architekta Heinricha Wolfa, tamtéž, s. 24.
Architekt pocházel z Vídně a svou práci fotograficky dokumentoval.

47. Výstava vnitřního zařízení, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 19, 1901, číslo 2, s. 41.
Návštěvníci si mohli prohlédnout nejmodernější provedení pánského salonu a ložnice.
 48. Výstava krajek, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 19, 1901, číslo 3, s. 67.
 49. Výstava kreslířského sálu, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 20, 1902, číslo 1, s. 29.
 50. Výstava ex libris, tamtéž, s. 29.
Exponáty do výstavy zapůjčil Rudolf Neumann.
 51. Výstava anglického malíře Burne Jones, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 20, 1902, číslo 3, s. 75.
Výstava byla doplněna o německé fotografie.
 52. Výstava barevných japonských dřevorytů, tamtéž, s. 75.
K vidění byla práce Emila Orlika z 19. století.
 53. Výstava keramiky, in: *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, ročník 20, 1902, číslo 4, s. 115.
 54. Výstava rakouského malířství, tamtéž, s. 115.
- 1905**
55. Výstava novoročních přání, in: *Zeitschrift des Nordböhmischen Gewerbe-Museums, Neue Folge*, ročník 1, 1906–1907, číslo 1, s. 11.
 56. Výstava návrhů plakátů na libereckou výstavu, tamtéž, s. 11.
 57. Výstava ex libris, tamtéž, s. 11.
 58. Výstava plánů na výstavbu nového sirotčince ve Vratislavicích nad Nisou, tamtéž, s. 11.
 59. Výstava kreslířské veřejné školy ve spolupráci s rakouskými školami, tamtéž, s. 11.
 60. Výstava malíře Roberta Leinwebera, tamtéž, s. 11.
Rodák z České Lípy. Bylo možno si prohlédnout jeho olejomalby, kresby a studie.
 61. Výstava císař Josef, tamtéž, s. 11.

1906

62. SCHWEDELER-MEYER, ERNST: Výstava sbírky Heinricha Liebiega, in: *Zeitschrift des Nordböhmischen Gewerbe-Museums, Neue Folge*, ročník 1, 1906–1907, číslo 1, s. 1–4.
63. MOISSEL, FRANZ: Výstava německo-českých hudebníků, in: *Zeitschrift des Nordböhmischen Gewerbe-Museums, Neue Folge*, ročník 1, 1906–1907, číslo 2, s. 49.
Výstava byla součástí liberecké výstavy, která platila za nejdůležitější událost roku 1906.
64. Výstava starého Liberce, in: *Zeitschrift des Nordböhmischen Gewerbe-Museums, Neue Folge*, ročník 1, 1906–1907, číslo 4, s. 123.

1907

65. Výstava textilu, in: *Zeitschrift des Nordböhmischen Gewerbe-Museums, Neue Folge*, ročník 2, 1908–1909, číslo 1, s. 45.
66. Výstava grafických listů Klingera a Liebermanna, tamtéž, s. 45.
67. Výstava anglického umění, tamtéž, s. 45.
68. Putovní výstava Spolku rakouských umělecko-průmyslových muzeí, tamtéž, s. 45.

1908

69. Výstava Rudolfa Schramma, in: *Zeitschrift des Nordböhmischen Gewerbe-Museums, Neue Folge*, ročník 3, 1908–1909, číslo 1, s. 27.
Výstava maleb se zvířecí tematikou.
70. Putovní výstava sklářských produktů z Nového Boru a Kamenického Šenova, tamtéž, s. 27.
71. Výstava vídeňských umělkyní činných v leptařském klubu, *Zeitschrift des Nordböhmischen Gewerbe-Museums, Neue Folge*, ročník 3, 1908–1909, číslo 1, s. 27.
72. Výstava moderních anglických a francouzských grafických listů, tamtéž, s. 27.
73. Výstava umělecko-průmyslových předmětů soutěžících o cenu Annie Hystakové z Brna, Felixe Masoula a Henryho Hamma z Paříže, tamtéž, s. 27.

1909

74. Výstava pastelů, leptů a litografií od drážďanského malíře Otty Fischera, in: *Zeitschrift des Nordböhmischen Gewerbe-Museums, Neue Folge*, ročník 3, 1908–1909, číslo 1, s. 45.
75. Výstava francouzských malířů Louise Legranda a Alexandra Lunoise, tamtéž, s. 46.
76. Výstava litografií, kreseb a maleb od tvůrců Franze Plischkeho a Karla Unkaufa, tamtéž, s. 46.
77. Výstava díla malíře Karla Giehlowse, tamtéž, s. 46.
78. Výstava studentských prací kreslířské školy, tamtéž, s. 46.

1910

79. Výstava kreslířského a malířského kurzu, in: *Zeitschrift des Nordböhmischen Gewerbe-Museums, Neue Folge*, ročník 4, 1910–1911, číslo 1, s. 47.
80. Výstava profesora Hegenbartha, tamtéž, s. 48.
Spolu s ním vystavovali další liberečtí umělci, jako například slečna Stolzenberg, Karl Reiss, Walter Cocl či Hilda Schicht.
81. Výstava spolku povznesení krajčářství ve Vídni, tamtéž, s. 48.

1911

82. Výstava kreseb libereckých umělců, in: *Zeitschrift des Nordböhmischen Gewerbe-Museums, Neue Folge*, ročník 7, 1912, sešit 1, s. 39.
Ke shlédnutí byly rytiny Karla Reisse, práce Siegfrieda Laboschina a libereckého rodáka Franze Plischkeho.
83. Výstava kreseb a maleb, tamtéž, s. 39.
Výstava návštěvníky seznamovala s inovacemi v oblasti kresby a malby.
84. Výstava empírových gobelínů, in: *Zeitschrift des Nordböhmischen Gewerbe-Museums, Neue Folge*, ročník 7, 1912, sešit 1, s. 39.
85. Výstava nových knih do muzejní knihovny, tamtéž, s. 39.
86. Výstava akademických malířů, tamtéž, s. 39.
Výstavy se zúčastnil Walter Cocl a jeho manželka Lisbeth Walter-Bogner.
87. Výstava o malých úřednících a dělnících, tamtéž, s. 39.

88. Výstava libereckého rodáka Huga F. Kirsche, in: *Zeitschrift des Nordböhmischen Gewerbe-Museums, Neue Folge*, ročník 7, 1912, sešit 1, s. 39.
K vidění bylo jeho keramické a sochařské dílo.

1912

89. Výstava německých, anglických a francouzských rytců, in: *Zeitschrift des Nordböhmischen Gewerbe-Museums, Neue Folge*, ročník 7, 1912, sešit 1, s. 38.
90. Výstava německo-českých rytců, tamtéž, s. 38.
91. Výstava modelů a plánů architektů Kühna a Fanty, tamtéž, s. 38.
92. Výstava knižní vazby, tamtéž, s. 38.
Dílo pocházelo z dílny Maxe Engeho.
93. Výstava sbírky medailí a plaket, tamtéž, s. 38.
Většinou se jednalo o francouzskou a rakouskou provenienci.
94. Putovní výstava mohamedánského umění, tamtéž, s. 38.
Výstava byla do libereckého muzea zapůjčena z Mnichova.
95. Výstava akademického malíře W. F. Jägera, tamtéž, s. 38.

1913

96. Putovní výstava rakouského spolku Werkbund, in: *Zeitschrift des Nordböhmischen Gewerbe-Museums, Neue Folge*, ročník 8, 1913, sešit 2, s. 103.
97. Výstava soch a maleb od Herminy Ginzkey z Vratislavic nad Nisou, tamtéž, s. 103.
Spolu s ní vystavovala Nora von Zumbach z Vídně. Tato výstava probíhala dva měsíce.
98. Výstava fotografií spolku Lichtbild spolu s malbami Franze Plischke, tamtéž, s. 103.
99. Výstava reklamního umění, tamtéž, s. 103.
Muzeum vypůjčilo expozici z německého muzea pro umění a obchod v Hagenu ve Vestfálsku.
100. Výstava tří návrhů na zhotovení pomníku Františku Josefovi ve Vratislavicích nad Nisou, in: *Zeitschrift des Nordböhmischen und Gewerbe-Museums, Neue Folge*, ročník 8, 1913, sešit 2, s. 104.
101. Výstava německých, francouzských a anglických leptů, tamtéž, s. 104.

102. Výstava pozůstalosti malíře severozápadních Čech Aloise Kirniga, in: *Zeitschrift des Nordböhmischen und Gewerbe-Museums, Neue Folge*, ročník 8, 1913, sešit 2, s. 104.

12 Závěr

Muzejní Zprávy sloužily nejen jako ekonomický a vzdělávací zpravodaj, ale především jako informátor v oblasti vnitřního dění muzea. Jejich obsah lze rozdělit na tři oblasti: ekonomickou, vzdělávací a informační. Coby zpravodaj mapoval zahraniční pokrok v oblasti umění a průmyslu. Poskytoval články k aktuálním umělecko-průmyslovým tématům, jejichž autory byli přední odborníci.

Co se týče pravidelnosti vydávání muzejních Zpráv, zpočátku byla velmi četná. Vycházely každý měsíc a tvořily součást libereckých novin *Reichenberger Zeitung*. S příchodem nového šéfredaktora v roce 1887 došlo ke změně vydávání muzejních Zpráv, a to na čtvrtletní úseky.

O tři roky později, v roce 1890, došlo k osamostatnění se a muzejní Zprávy nabyly časopisové podoby. V roce 1902 pak nastala změna v názvu Zpráv. Již se nepsaly *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*, nýbrž *Mitteilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums*.

K celkové proměně došlo v roce 1906. Od této doby muzejní časopis nesl název *Zeitschrift des Nordböhmischen Gewerbe-Museums, Neue Folge*. Proměnou prošel i obsah. Redakce časopisu chtěla pokračovat v kvalitním provedení, jaké měly muzejní Zprávy z předchozích let. Bohužel se toto přání nevyplnilo. Časopis se stal více populárním, pomalu se vytrácely odborné články, ubývalo zmínek o vnitřním chodu muzea a totéž platilo i o výstavách. Vycházel do roku 1913 a až do padesátých let 20. století jakákoli periodika o muzeu nevycházela. Tuto situaci zapříčinilo vypuknutí dvou světových válek krátce po sobě. Po druhé světové válce navíc muzeum postrádalo odborné pracovníky a tudíž nemohlo dojít k obnovení odborných periodik.¹⁵⁵

V roce 1958, kdy se situace v muzeu stabilizovala, začal vycházet Sborník Severočeského průmyslového muzea a k dostání je ve dvou řadách (historická a přírodovědecká) dodnes. V současné době Severočeské muzeum opět navázalo na vydavatelskou činnost čtvrtletníku. Vychází od roku 2011 a je zaměřen na spolupráci odborných pracovníků muzea s veřejností.¹⁵⁶ Troufla bych si říct, že má stejnou podobu jako tehdejší muzejní Zprávy, jen není tak obsáhlý.

¹⁵⁵ MOHR, Jan: Pozn. 3, s. 10.

¹⁵⁶ ROUS, Ivan: Začínáme, in: *Čtvrtletník Severočeského muzea v Liberci*, číslo 1, Liberec 2011, s. 8.

V letech 1883 až 1913 proběhlo celkem 102 výstav. Tendence jejich uskutečňování byla různorodá. Vždy záleželo na okolnostech, které vytvářela, například, stavba nové muzejní budovy. Vzhledem k tomu, že pokladna zela prázdnotou, nezbývalo než vyčkat na příhodnější dobu. Navíc instituce muzea zřejmě chtěla počkat s výstavami do otevření nové muzejní budovy. Když přihlédneme například k počtu patnácti uskutečněných výstav v rozmezí let 1894–1897, což v průměru odpovídalo třem výstavám ročně, je to v porovnání s rokem 1901 velmi málo, protože se uskutečnilo během tohoto roku celkem šest výstav.

V této práci jsem pracovala výhradně s pramenem *Mittheilungen des Nordböhmischen Gewerbe-Museums* a jeho dalšími proměnami. Snahou bylo zpracování obrazu výstav výtvarného umění objevujících se na jeho stránkách.

13 Použitá literatura a prameny

13.1 Použitá literatura

KARPAŠ, Roman: *Kniha o Liberci*, 2. dopl. a rozšíř. vyd., Liberec, Dialog 2004, s. 239, ISBN 80-86761-13-4 (váz.): 2500.

KAŠPAROVÁ, Anna: První časopis Severočeského muzea, in: *Jubilejní čtvrtletník Severočeského muzea v Liberci*, Liberec: Severočeské muzeum 2013, s.1–3., ISSN 1805-0964.

KOLÁŘ,František-HLAVAČKA,Milan: Jubilejní výstava 1891, in: *Slovo k historii*, č. 28, Praha: Melantrich 1991, s. 40.

Kolektiv autorů: *100 let Severočeského muzea*, Liberec: Severočeské muzeum, 1973, s. 101.

MATOUŠKOVÁ, Eliška: *Severočeské muzeum 1882–1898*, Liberec 2002, s. 145.

MELANOVÁ, Miloslava: *Liberecká výstava 1906*, Liberec: Kalendář Liberecka, 1996, s. 40.

MOHR, Jan: 100 let periodických publikací Severočeského průmyslového muzea, in: *Sborník Severočeského muzea-Historia*, ročník 7, Liberec: Severočeské muzeum, 1984, s. 5-21.

MOHR, Jan: Historie budov, ve kterých severočeské muzeum sídlilo, in: *Půvab květů historie*, Liberec: Severočeské muzeum, 2013, s. 17., ISBN 978-80-87266-15-1.

PAZAUREK, E. Gustav: *Denkschrift zur Eröffnung des neuen Museums-Gebäude*, Liberec 1898, s. 65.

TVRZNÍKOVÁ, Lenka: *Gustav Edmund Pazaurek (1865–1935)*, diplomová práce, Olomouc 2011, s. 98.

VYBÍRAL, Jindřich: česká verze článku Ohmann versus Grisebach. Der Streit um das Urheberrecht im Jahre 1897, in: *Umění LXI*, 2013, č. 3, s. 221–231.

13.2 *Použité prameny*

Führer durch die Kunstgewerblichen Sammlungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums in Reichenberg, Liberec 1893, s. 123.

Katalog umělecko-průmyslových sbírek severočeského průmyslového musea v Liberci, Liberec 1893, s. 85.

Mittheilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročníky 1883–1901, čísla 1–19, Liberec: Severočeské průmyslové muzeum.

Mitteilungen des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročníky 1902–1905, čísla 20–23, Liberec: Severočeské průmyslové muzeum.

Výroční Zpráva ředitelství mor. průmyslového musea za léta 1891 a 1892, přednesena v sezení kuratoria dne 19. února 1893, s. 9.

Zeitschrift des Nordböhmisches Gewerbe-Museums, ročníky 1906–1913, čísla 1–8, Liberec: Severočeské průmyslové muzeum.

14 Seznam příloh

Obrázek 1: První list muzejních Zpráv z roku 1883.

Obrázek 2: Úvodní strana nové struktury muzejních Zpráv, 1884.

Obrázek 3: Vzhled úvodní strany pod vedením Alberta Hofmanna, 1888.

Obrázek 4: Ars et Labor. Ilustrace Carla Lederleho, která se používala od roku 1891 na titulní straně.

Obrázek 5: Úvodní strana muzejních Zpráv z roku 1891.

Obrázek 6: Předání redaktorské štafety Ernstovi Schwedeler-Meyerovi v roce 1905.

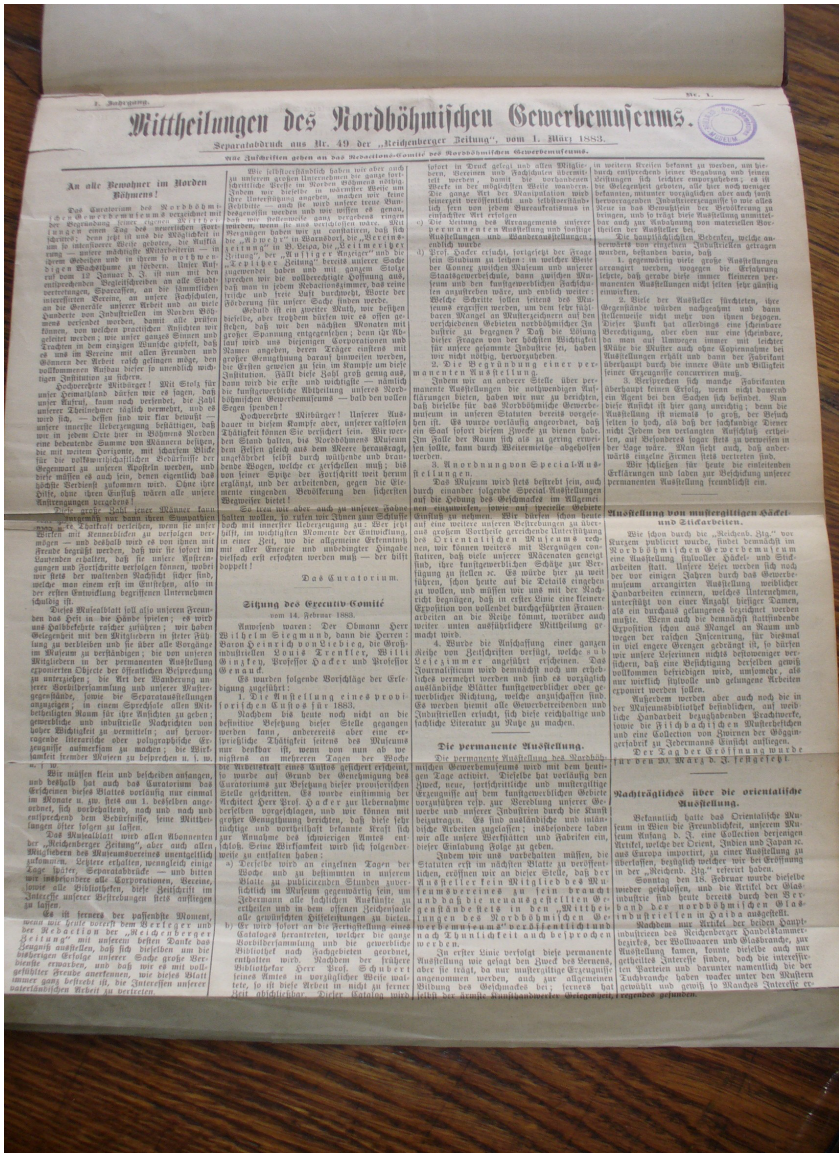
Obrázek 7: Druhá etapa vydávání muzejního časopisu, 1906.

Obrázek 8: Litografie zachycující nové přírůstky mezi léty 1892–1893.

Obrázek 9: Míšeňský porcelán se zlatým potiskem a chinoazriemi, kolorovaná litografie vznikla v roce 1905.

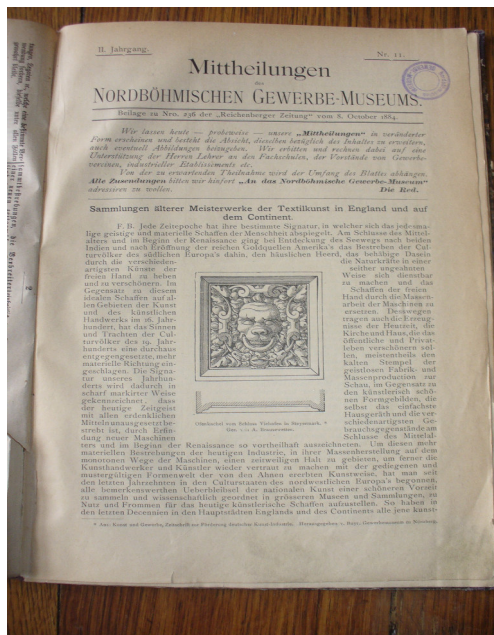
Obrázek 10: Reklama z roku 1913.

Obrázek 11: Ukázka obrazové přílohy z roku 1906. Podobizna malého Heinricha Liebiega od Eduarda Charlemonta.

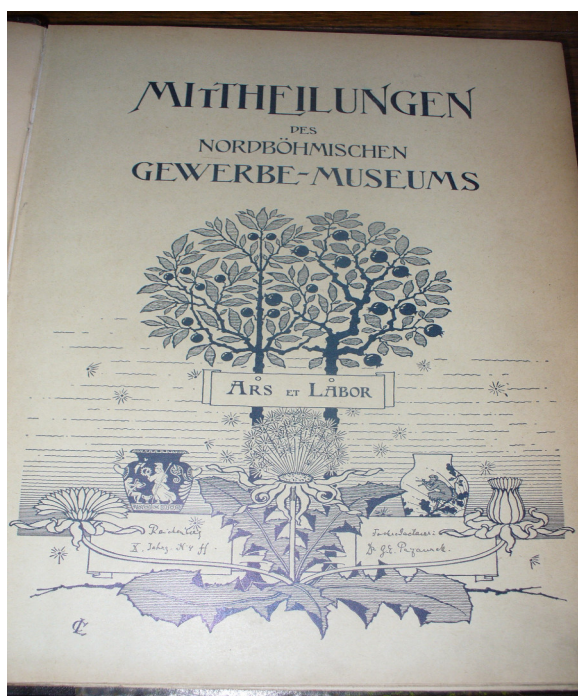
Obrázek 1: První list muzejních Zpráv z roku 1883.

Obrázek 2: Úvodní strana nové struktury muzejních Zpráv, 1884.

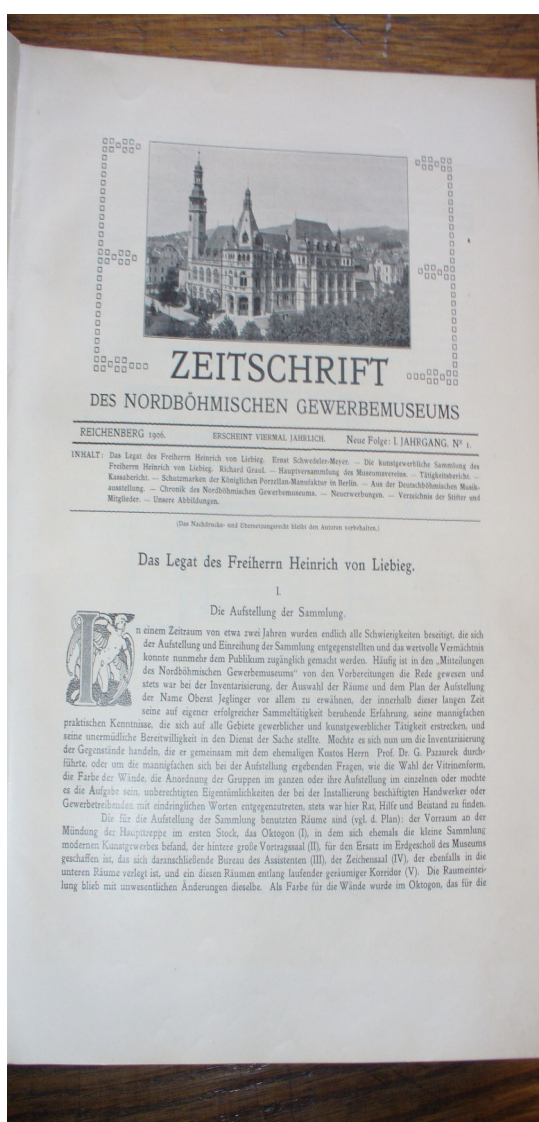
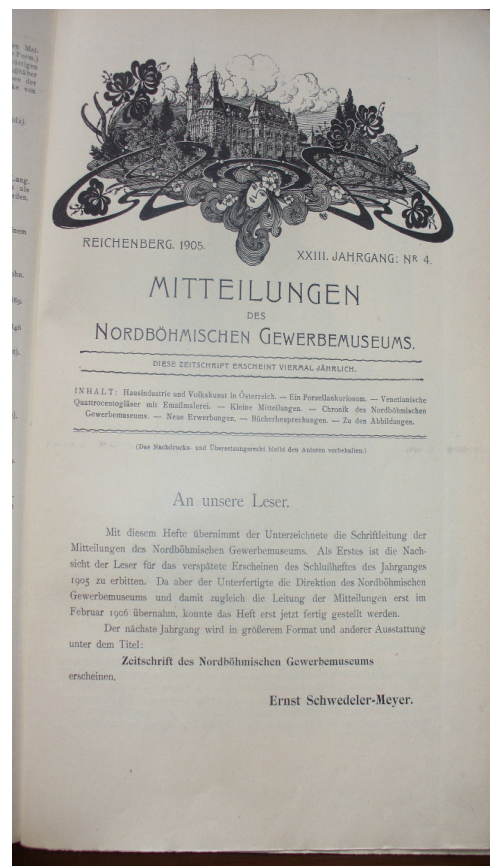
Obrázek 3: Vzhled úvodní strany pod vedením Alberta Hofmanna, 1888.

Obrázek 4: *Ars et Labor*. Ilustrace Carla Lederleho, která se používala od roku 1891 na titulní straně.

Obrázek 5: Úvodní strana muzejních Zpráv z roku 1891.

Obrázek 6: Předání redaktorské štafety Ernstovi Schwedeler-Meyerovi v roce 1905.

Obrázek 7: Druhá etapa vydávání muzejního časopisu, 1906.

Obrázek 8: Litografie zachycující nové přirůstky mezi léty 1892–1893.

Obrázek 9: Míšeňský porcelán se zlatým potiskem a chinoazriemi, kolorovaná litografie vznikla v roce 1905.

Obrázek 10: Reklama z roku 1913.

Proksch A. PROKSCH Pianos

REICHENBERG-WIEN I.
Fabrikat allerersten Ranges.

Richard Bergmann, Reichenberg, Lichtensteg Nr. 4
 Dekorationsmaler und Kunstgewerblicher Zeichner
 Ausführung von allen Maler- und Lackierarbeiten. Moderne und historische Stileiten und Kostenvoranschläge zu Diensten.

Ferd. Czastka,
 Bildhauer, Stukateur,
 behördl. geprüfter Steinmetzmeister,
REICHENBERG,
 Ruppersdorferstraße 15.

Ausführung figurale und ornamentale Arbeiten in Stein, Stuck, Gips, Ritzarbeiten, Ausstattungsarbeiten bei Fassaden und Interieurs. — Instandsetzung von Kirchen und Schlössern.

Großes Lager in Grabmonumenten aller Gattungen.

CH. LINSER
 BAUANSTALT FÜR ZENTRALHEIZUNGEN • WASSERLEITUNGEN
REICHENBERG WIEN CARLSTADT
 Reichenberg: Reichenberg Nr. 20, Wittenberg Nr. 21, Leipzig Nr. 22, Dresden Nr. 23

MODERNE UND ERSTKLASSIGE
 WARMWASSER- U. NIEDERDRUCK-
 DAMPFHEIZUNGEN • ETAGEN-
 ZENTRALHEIZUNGEN • VENTILATIONS-ANLAGEN • LUFT-
 HEIZUNGEN • WASSERLEITUNGEN •
 INSTALLATIONEN • KLOSETT-,
 BAD- UND WASCHBECKEN-
 TUNGEN SOWIE ZUBEHÖRE.

Feinste Ausführung. Reichenberger Musterlager.
 Reichenberger und Leipziger Str. 20

Brüder Slinka
 Reichenberg i. B.
 Schloßstr. 36, 1. Etage
 Reichenberg 1913.

Gründet 1848.

Lager in Polsterwaren, Vorhängen, Böden, Vorhängen, Teppichen, elegantesten Porzellanen, Dekorationen, Gegenständen.

Verkauft abgemessen, auch auf Bestellung aller Gattungen von Waren.

Bei Neuankünften, Reparaturen, Vorarbeiten oder Einrichtungen bereitwillig und kostenlos.

Obrázek 11: Ukázka obrazové přílohy z roku 1906. Podobizna malého Heinricha Liebiega od Eduarda Charlemonta.

ZEITSCHRIFT DES NORDBÖHMISCHEN GEWERBEMUSEUMS

spiegte wohl bei jedem Musikverständigen die Frucht der Überzeugung, daß die genannten Meister zu den besten ihrer Zeit gehören.

Es war nicht unberücksichtigt, daß die von der „Gesellschaft zur Herausgabe von Denkmälern der Tonkunst in Österreich“ zur Vollendung gebrachten monumentalen Neuauflagen alter Meisterwerke in Anspruch Jacobus Gubik, der berühmte Kirchenkomponist und Kantor der Kirche St. Johann am Ufer in Prag († in Prag 1841), H. F. Biber, der in Wittenberg geborene „Vater der Violoncelle“ u. a. standen, die da in ihrer ganzen imposanten Größe gegenüber.

Einen Hauptausstellungspunkt unserer Ausstellung bildeten die „Mozartiana“. Von großem Wert — es waren zum Teil Originale vorhanden — boten diese untermannt Kollektionen des Werkes, die von dem die Ausstellung besuchenden Mozartverehrer ihre Bewunderung für den Liebling der Muse besonders Ausdruck geben, standen wir doch mit unseren Preisen „Mozartiana“ mitten im Mozartjahr, wo die ganze menschliche Welt sich zusammengekauert hatte, um dem Meister ihren Tribut zu zahlen! Beizter der Mozart-Sammlung ist der Privatler Herr Fritz Dörmann in Prag, dem für seine unermüdeten und großen Erfüllung eine Ehrenpflicht, wenn ich hiermit am Schlusse meiner flüchtigen Skizze angedingt, den hochverehrten Schwastern Frau Martha Ginzkey und Fräulein Helene von Schmitt für die hochherzige Förderung des Unternehmens meinen innigsten Dank abstatte.

Franz Meißl,
 Mitglied der „Gesellschaft zur Herausgabe von Denkmälern der Tonkunst in Österreich.“

Reich vertreten waren auch die hiesigen Sammlungen der „Gesellschaft der Musikfreunde“ in Wien, deren Archivar und Bibliothekar Herr Prof. Dr. Emil Mandyschewski, dem Unterzeichneten seine bekannt liebende, würdevoll Unterstützung in hohem Maße dankbar werden ließ. Namentlich war es für die Ausstellung von größtem Werte, eine Reihe von Originalen erhalten zu haben, deren Beschaffung im anderen Falle wohl unmöglich gewesen wäre.

Besondere Gruppen bildeten die Violen- und die Proksch-Ausstellung. Sie erregten das größte Interesse, zumal (namentlich von Teil) eine Unzahl von Handschriften aufleg.

Eine große Reihe von Bildern (darunter eine wertvolle Radierung von Guck, Glück, Sternfeld) und viele Photographien sowie eine bedeutende Anzahl von Originalbriefen vervollständigte das Gesamtbild des Reichenberger Musikantenfestes. Keine allgemeine Anerkennung wurde in entsprechender Weise.

denen Spitze die Herren Kommerzialrat Emil Siegel und k. k. Fachschuldirektor Adolf Walter stehen, im Oktober 1. J. eine große Textilausstellung in Mährisch-Schönberg und hierauf in Brünn. Die Ausstellung

Rundschau.

AUS DEN MUSEEN.

BRÜNN. Die Direktion des Mährischen Gewerbmuseums veranstaltet im Einverständnisse mit einem eigens hierzu eingesetzten Ortsausschusse, an